

Politický vývoj ve Španělsku*

Dvojí fronta.

Španělská občanská válka má dvojí frontu. Ta první je vojenská a dovede se ovšem přihlásit o pozornost. Ta druhá je politická a o té se mnoho nemluví, ačkoli to, co se odehrává na ní, není méně důležité než události válečné. A podobně jako na frontě vojenské jde válka do hloubky a původní improvisace a diletantismus na obou stranách ustupuje organizaci a odbornictví, tak se prohlubují také politické zjevy tohoto krvavého dramatu. Také na obou stranách, jenže — ke štěstí republiky — opačným směrem. Kdežto v táboře povstalců jde vývoj od prvotního svorného postupu k rozkladu, ve vládním táboře jde naopak od prvotní rozháranosti k jakémusi pořádku, pokud o něm lze mluvit ve Španělsku vůbec.

Mezi povstalcí je ovšem hlavní událostí poslední doby násilné sjednocení rozličných složek v jednu politickou formaci pod přímým komandem Francovým. Ty složky byly hlavně dvě. Některé menší frakce, jež hrály jistou úlohu před povstáním — konstituční monarchisté, pravé křídlo radikálů, Gil Roblesova katolická akce atd. — ztratily už dávno jakýkoli význam a Franco je trpěl jenom jako dekorativní výplň, aby se zdálo, že není pouhým vojenským usurpátorem. Vlastní hybnou silou Francovy akce — nehleděme-li k marockým vojákům a cizím pomocným sborům — byly od počátku dvě skupiny, jež v parlamentě neměly skoro zastoupení. Již tato podrobnost svědčí o tom, že Francovo povstání nebylo jen povstáním proti té nebo oné straně, nýbrž povstáním proti parlamentarismu a demokratické politické soustavě vůbec. Strany, jež neměly naděje, že se dostanou k moci normální parlamentní cestou, jimž selhal apel na voliče, chtěly si pomoci násilím. Ty dvě strany byl jednak falangisté, jednak karlisté. Falangisté, živel inspirovaný přímo totalitní ideologií fašistickou a nazistickou, karlisté, zapomenutý kus středověku, fanatická masa, již byl král málo dynastický a papež málo katolický.

Falangisté a karlisté.

Mezi těmito dvěma složkami nebyl poměr nikdy příliš srdečný. Ale v první chvíli nad všemi rozpory vítězilo přání zbavit se vlády lidové fronty a parlamentu. Každá z nich měla svou „mentální rezervu“, doufajíc, že až bude vykonán tento předběžný úkol, naskytne se jí chvíle, kdy se zbaví svého partnera a strhne moc na sebe. Franco stál mezi nimi jako bůh Janus s dvojí tváří; jeho politický rozum stačil právě na to, aby se nekompromitoval jednostranně ani pro ty, ani pro ony. V obou skupinách viděl jen nástroj, který by byl odhodil, jakmile by byl dosáhl cíle.

* Poznámka redakce: Článek tento byl napsán ještě před posledními událostmi v Barceloně, kde na chvíli oživilo zase vše, co republikánská vláda s takovou námahou překonala.

Již počátkem ledna konstatuje dopisovatel katolické pařížské „La Croix“, že si falangisté s karlisty leží ve vlasech, lituje nesmiřitelnosti a tupé zarytosti na obou stranách a vyslovuje vážné obavy, podaří-li se vůbec vybudovat nějaký nový řád z dvou doktrin, jež nemají nic společného. Tento pozorovatel viděl až příliš dobře. Rozpory mezi fašisty a tradicionalisty rostly do šířky i do hloubky. Vliv fašistů automaticky rostl, jak rostl německý a italský vliv na Franca. Kromě toho karlisté byli posíláni do prvních linií na frontu, kdežto falangisté si vyhrazovali zpravidla „čištění“ za frontou a prováděli to s důkladností, o níž je dnes světová veřejnost dobře informována. Proto mají samozřejmě karlisté větší procento padlých než jejich konkurenti. Karlisté se pokoušeli napravit situaci získáváním nových stoupců v městech, jež padla Francovi do rukou, ale narazili v Malaze na násilný odpor falangistů a musili se vzdát i této naděje.

Jenže ani mezi falangisty nebylo naprosté jednoty. Někteří z nich, hlavně v řadách aktivních důstojníků, se cítí více Španěly než fašisty, a pravděpodobně na ně působil příklad oněch povstaleckých důstojníků v Tetuanu, kteří se před několika nedělemi pokusili o spiknutí proti italské nadvládě ve španělském Maroku. Snad působily ještě jiné vlivy, ale fakt je, že prostřed dubna došlo podle německých oficiosních pramenů ke střílení mezi falangistickými důstojníky v Salamance a že šest nespokojených falangistů bylo popraveno.

Karlisté prohráli.

Na tyto známky rozkladu reagoval Franco dekretem z 19. dubna, jímž ruší všechny malé strany, existující posud podle jména, a slučuje falangisty s karlisty v jeden útvar. Jeho vedení vyhrazuje sobě, právě tak jako bere z rukou falangistů a karlistů jejich milice a podřizuje je přímo svým rozkazům. Útvar takto vzniklý je fašistický; kdo by o tom mohl pochybovat, toho přesvědčí hlasy italského fašistického tisku. V soupeřství prohráli karlisté a musili prohrát, neboť znamenají mnohem méně než na začátku jak ve vojenských operacích, tak v politickém vedení reakce v této válce. Středověk nefalšovaný podlehl středověku maskovanému fašistickými frázemi. Franco jim dal útěšné cukrátko ve slibu obnovy monarchie, až válku vyhraje, ale není to přesný závazek. Že se v dlouhém úvodu k svému dekretu výslovně prohlašuje za držitele božského poslání — „ve chvíli, kdy nám Bůh svěřil život této země“ — mohou považovat karlisté spíše za rouhání než za cokoli jiného.

Ani na straně rebelů není pochybnosti o tom, že sjednocení falangistů a karlistů je násilné a že nevyplývá z přání frakcí, jež jsou takto slučovány. Bylo řečeno, že toto je vlastně druhý Francův puč, a je to do jisté míry pravda. Nevěří se ostatně, že by tento zárok mohl na trvalo uklidnit Francův tábor. Někaké veliké vojenské vítězství v nejbližší době mohlo by snad na nějaký čas utlumit nespokojenost,

jinak však jsou příznaky rozkladu zcela viditelné. Nezapomeňme, jakým demoralizačním prvkom se stává poražená italská armáda, kterou si Franco netroufá poslat znovu do boje, jež působí jako špatný příklad a budí mezi povstalci pochybnosti o tom, bylo-li radno vsadit osud nacionalistického Španělska na cizí kartu.

V táboře republikánském

byl v prvním období povstání chaos. Vypsali jsme před několika měsíci v tomto listě, jak právě rozpor mezi jednotlivými dělnickými stranami oslaboval republiku v kritické chvíli a vyvolávaly mezi republiky přesvědčení, že bude možno smést ji jedním nárazem. Náraz smetl sice republikánskou vládu, ale ne republiku. Povstání ztroskotalo právě v třech nejdůležitějších městech — Madridu, Barceloně a Valencii — o improvisovaný odpor dělnických milic, špatně vyzbrojených, špatně vedených, ale oduševněných zoufalou energií. Tato energie přenesla republiku přes nejhorší první chvíle. Ale když se nepodařilo povstání zdolat, bylo vidět, že energie sama nestačí, aby nahradila účelnou organizaci a odpovědnou ústřední moc. Budování ústřední moci proti organismům, jež vyrostly v prvním období obrany — rozličným výborům a radám často zcela neodpovědným — bylo neméně těžké než vést válku na frontě. Z toho, jak se ústřední autorita rozstříkla v prvním okamžiku, lze posoudit, jak byla křehká.

Ale toto roztržštění hovělo také některým rysům španělské povahy. Celé veliké anarchistické hnutí španělské a hlavně katalánské potírá stát dogmatiky, stát jakýkoli, i třeba ne buržoasní. A i ti, kdo nejsou anarchisty organizovanými, mají něco anarchistického v krvi. Bylo jim mnohem příjemnější poslouchat autority, kterou si mohli sami zvolit a sami sesadit, než vzdálené autority státní, na kterou nemohli přímo působit. Kromě toho rozhodoval jeden důležitý zřetel: tyto výbory byly vesměs dělnické a považovaly povstání za signál k sociální revoluci. Byly si vědomy, že republiku zachránily ony, a chtěly podržet moc, kterou získaly v první chvíli chaosu, aby zaručily budoucí republice socialistický ráz. Dlouho trvalo než všichni pochopili — ač pochopili-li dodnes — že sebe krásnější revolucní vymoženosti za frontou nic nepomohou, praskne-li fronta a bude-li republika poražena. Dodejme k tomu odstředivé tendence v Katalonii, revnivost mezi socialisty, komunisty a anarchisty, vlivy syndikalistické, a vidíme, jakými překážkami se musela probrodit myšlenka silné a společné vlády. V dalším stadiu našla ovšem tato myšlenka posilu v probuzeném národním vědomí a zjitřené národní hrdosti. Italská a německá vojska na španělské půdě pomohla snad v konečných důsledcích více republice než Francovi, neboť z vnitřní války udělala národní válku proti cizímu vpádu. A že tato válka nebude vyhrána, povede-li ji každý na svou pěst, o tom bylo přece jen snazší přesvědčit průměrného Španěla, než pokud stál proti republice jenom Franco.

Boj o ústřední autoritu.

I když byla vláda občanská vystřídána vládou Caballerovou, v níž byl převážný díl moci svěřen stranám dělnickým, podobně, jako v improvisovaných milicích převažovali dělníci, nebylo tím ještě vyhráno,

ba ani vstup anarchistů do této vlády počátkem listopadu neznamenal ještě, že jsou jednotlivé výbory ochotny ustoupit ústřední autoritě. Tu autoritu si stále ještě musí vláda vybojovávat krok za krokem, ale situace dnes je mnohem příznivější než před několika měsíci. V tutéž dobu, kdy Franco rozpouští své politické strany a vhná je násilím do fašistického chomoutu, vyměňuje se zastoupení v obecní správě madridské a přiděluje se určité kvantum vlivu každé složce republikánské koalice, počínajíc republikánskou unií pana Martinez Barrio a končíc čistokrevnými anarchisty. Věc republiky zřejmě není na špatné cestě, mohlo-li se podařit toto. Ale šlo to těžce a v zákulisí je ještě velmi mnoho revnivosti a stranických zájmů. Nejsnáze a nejrychleji se podřídily ústřední autoritě buržoasní strany republikánské koalice, neboť pro ně a pro vrstvy, jež stály za nimi, byla ústřední moc jedinou garancí proti samovolným zásahům příliš horlivých a netrpělivých kolektivisátorů. Ústřední vláda pochopila dříve a lépe, že má-li být tato válka válkou národní, neobejde se bez pomoci malých podnikatelů a sedláků, a vydala první dekrety na obranu malého soukromého vlastnictví v městech a na venkově. Posílení ústřední moci předpokládalo však oběti u těch, kteří ji v první době skutečně vykonávali. A pak každá ze stran, od nichž byla tato oběť žádána, měla strach, aby nebyla při této operaci ošizená, a aby moc, jíž se vzdává, nepřipadla místo ústřední vládě straně konkurenční.

Velmi zhruba vzato, jde především o soupeřství mezi anarchisty na jedné straně, socialisty a komunisty na druhé straně. Nejzvláštnější je beze sporu — aspoň s evropského stanoviska — hnutí anarchistické. To se neúčastnilo společné akce proti monarchii před 1931 a nezasáhlo rovněž — až na Asturii — do pokusu o dělnickou vzpouru proti reakční vládě v říjnu 1934. Mělo podivné podzemní styky se stranou radikální a ministr vnitra Lerrouxovy vlády, pan Salazar Alonso, se 1934 výslovně chlubil, že se s anarchisty dohodl, aby do vzpoury nezasahovali; celá španělská reakce jim tehdy blahopřála k „státnické rozvaze“. A na druhé straně vrhli se v Barceloně do boje proti povstání od první chvíle s velikým zápalem, jeden jejich vůdce Ascaso padl hned v červenci, druhý, Buenaventura Durruti, našel hrdinskou smrt u Madridu jako náčelník pomocného sboru, který poslala Barcelona na pomoc ohroženému hlavnímu městu. Hnutí zkrátka nevypočitatelné, jak měly ostatní dělnické strany ve Španělsku příležitost přesvědčit se již dříve a za občanské války zvlášť.

Vzájemné atentáty.

Mezi odpovědnými vůdci všech těch frakcí a hnutí je očividná dobrá vůle udržet vnitřní mír, aspoň po dobu obranné války. Dva z anarchistických členů Caballerovy vlády — ministr spravedlnosti Garcia Oliver a ministr hygieny paní Federica Montseny — jsou velmi dobří a výkonní správce svých resortů. Koncem listopadu se usnášejí výkonné výbory CNT a UGT vyzvat členstvo, aby ve vzájemných stycích „zachovávalo co největší srdečnost“. Přes to docházelo k srážkám. Koncem prosince byl těžce zraněn Pablo Yague, delegát komunistů v obraně Madrida, na druhé straně byli zavražděni v Madridě tři anarchosyndikalisté. Jejich organizace, vypočítáva-

je. Každá oběť již přinesla na tomto truchlivém boji stranických vášní, prohlašuje: „Jsme poctivě odhodláni upevnit pouta bratrství se všemi antifašisty, ale na násilí, páchané na nás, odpovíme jak se patří, a nedovolíme již, aby byli vražděni na madridských ulicích naši kamarádi.“ V únoru byl zabit ve Valencii socialistický odborář Florentino Prieto. Socialistický list, referuje o této smutné události, ptá se: „jak dlouho ještě bude zárukou beztržnosti být vlastním odborové legitimace“. Censura nedovoliše napsat, o které organizaci se tu mluví, ale ze souvislosti vyplývá, že Prietův vrah byl členem CNT. Koncem dubna byl na barcelonské dlažbě zabit Rolan Portada, vůdce odborové UGT v Katalonii, a v prohlášení UGT lze vyčíst, že podezřívá CNT z viny na tomto zločinu. Je však také možné, že v těchto atentátech mají prsty agenti-provokatéři.

Tisk nepřispívá k uklidnění. Vzájemná obviňování oslabovala revoluční prvek v obranné akci proti fašismu. Trockistická „Batalla“ psala počátkem ledna, že „každý den ztrácí revoluční kohout jedno pírkó“. Ztrácel je především proto, že plýtvá svou revoluční energií mnohem více v zápase s vlastními spolubojovníky než s nepřitelem.

K o m u n i s t é.

Zvláštní pozici v tomto zákulisním boji zaujímají komunisté. Jejich cílem je zlikvidovat socialistickou stranu, omezit sféru vlivu anarchistů a vyhladit trockisty. Socialistům je nabízeno splynutí. Vyjednává se, na některých místech byly uzavřeny místní dohody o společné akci, ale zatím co se vyjednává, pokoušejí se komunisté ovládnout socialistickou stranu zezadu, vytlačují její vliv v odborových organizacích a právě v těchto dnech se pokoušejí ovládnout madridský Dělnický dům, proti čemuž se socialistický orgán obrací „přátelskými, ale pevnými slovy“.

Anarchistům hledí komunisté vzít vítr s plachet zdůrazňováním sovětské pomoci Španělsku v kritické chvíli loni v říjnu a demagogií, kde se to hodí. Někdy se vede tento konkurenční zápas ve formách tragikomických. Znajíce popularitu Durrutiho, chtějí ji komunisté využít pro sebe, a jejich orgán tvrdí, že krátce před smrtí řekl Durruti: „Cítím se bolševikem a chtěl bych si postavit na pracovní stůl obraz Stalinův.“

Proti trockistům jdou komunisté ve Španělsku stejně bezohledně jako jinde. Vypudili je nejdříve z katalánské vlády, pak z obecních rad, dali zastavit jejich tisk a pronásledují je jako nepřátele revoluce. Na barcelonských domech jsou lepeny plakátky s charakteristickým textem: „Kdo nám pomáhá? SSSR. Kdo útočí na SSSR? Hitler, Mussolini, Franco a trockisté. Komentář je zbytečný.“ Trockisté by pravděpodobně byli „vyřizeni“ stejně jako v Rusku, kdyby se komunisté dostali ve Španělsku k moci. Ale to je eventualita, s níž není třeba počítat.

Vláda už není komitét.

Na vedoucích místech stran je méně vášní a zaujetí než dole mezi členstvem a v tisku. Tak obě dvě odborové ústředny, UGT a CNT, vydaly společný manifest k prvnímu máji, v němž doporučují společné oslavy a navrhují, aby byla na nich zdůrazňována tato hesla:

„Zřídít mezi dělníky trvalý srdečný poměr; sjednotit snahy o zvýšení výroby; společná akce v zápase; úsilí o organickou jednotu dělnictva; upevnění solidarity mezi městem a venkovem. Dodat vládní činnosti větší důraz, dát jí veškerou pomoc odborových organizací, usnadnit vojenské vítězství antifašismu, upravit průmyslovou a zemědělskou výrobu podle válečných potřeb, energicky pomáhat k moci a velikosti lidové armády, připravovat dělníky k vedoucím funkcím v ní, energicky potírat reakci, jevící se spekulacemi s měnou a zdražováním, očistit revoluční organizace od provokatérů.“

Že tento společný manifest vůbec mohl být vydán, svědčí o tom, že si odpovědní vůdci hlavních republikánských organizací jsou vědomi, čeho chvíle vyžaduje. A směs požadavků, týkajících se čistě dělnictva, s požadavky, týkajícími se celkového vedení války, je důkazem postupné konsolidace a zvyšování autority ústřední vlády.

O to se ze všech dělnických stran nejvíce přičinili socialisté, jejichž list od první chvíle nepřestává naléhat, aby se rozličné výbory podřídily vládní autoritě. Oni neodpovědní, proti kterým „El Socialista“ nepřestává polemizovat, jsou hlavně samozvaní vůdci rozličných komitétů, bránící se sestoupit opět do bezvýznamnosti, z níž je revoluce na okamžik vynesla. Jim adresuje jmenovaný list výsměch, že se „považují za arbitry světa“, na ně myslí, když píše: „Vidíme s opravdovým úžasem, jak se přisuzují iluzorní zásluhy, rozdílují diplomy za hrdinství, rozdávají vavřínové věnce“, na ně ukazuje, když praví drsně: „Noví zbohatlíci revoluce nejsou právě ti, kdož nejvíc přispěli a přispívají ke zdaru revolucí.“ „Rozhodně odmítáme trpělivě snášet vše, co ohrožuje mravně nebo hmotně vítězství“, praví socialistický list jindy a dodává: „Ohrožují je svou nesevdomitostí přemrštěně horliví propagátoři, kteří patrně soudí, že válka je vedle svého strašného dramatismu také vhodnou konjunkturou k získávání stoupenců.“

Toto úsilí se dočkává konečně účinku. Anarchisté sami uznávají, že je třeba zatím vše podříditi hlavnímu cíli, vyhrát válku, a že ten cíl vyžaduje pevné a silné ústřední vlády. „Válku nevyhraje, budeme-li dělat politiku v zázemí“, křičí anarcho-syndikalistická „Solidaridad Obrera“ koncem dubna a domáhá se soustředění vojenských obranných sil — požadavek to, který právě anarchisté dlouho potírali a sabotovali. Socialistický list může právem konstatovat v dubnu: „Vláda už není komitét, jenž nevěděl kudy kam.“ Teď ví a hlavně může. Konsolidační proces republiky se dovršuje právě v době, kdy to na druhé straně začíná prskat.

Gustav Winter (Paříž).

p o z n á m k y

Jaký byl letos První máj

1. máj uznal stát za svůj svátek. Letos — to byl snad nejlepší zjev — vykazoval Svátek práce zesílené příznaky, že stát i manifestující davы dostávají společné ladění i tam, kde jsme na to nebývali zvyklí. Není pochyby, zahraniční zkušenosti se stavají znamenitým tmelem republiky.

Tvář jednotlivých průvodů ovšem zůstala dosti spolehlivým měřítkem jednotlivých stran. Viděli jsme ovšem jen průvody pražské.

Nejdříve fašisté. Škoda řeči o té černé maškarádě. 900, slovy devět set černých košil se představilo Praze. Ale

zblízka jste poznali, že tato „mobilisace“ sháněla své vojsko také velmi daleko od Prahy. Gajdovy ostruhy, kaširované sekery, jeden námořník a všelijaké vlajky nezachránily fašistický nástup od směšnosti.

Potom národní sjednocení. Něco přes 5000 osob v průvodu, který byl natahován, jak se dalo nejvíc. Rozchod se Stříbrným se zračil v menším počtu praporů, pořízených kdysi o volbách, i v menším počtu mládeže. Objevily se dokonce i standarty bývalé národní demokracie. Národní kroje letos rozhodně převažovaly nad šedými košilemi. Zajímavé je, že fašistický pozdrav zůstal už jen mládeži. Starší generace se vrátila k bývalému mávání a zdravení do špalíru a do oken. Rozhodně dojem civilnější a sympatičtější. Horší to bylo s hesly. Jestliže standarta dělnické skupiny žádala zlepšení sociálního pojištění, nařikala si hned druhá na „sociální břemena“. Jak ty dva požadavky národně sjednotit, ví bůh. Zcela komicky vypadala skupina se štíty a palcáty. Snad měla vyjádřit, co žádala jiná standarta: „Voláme národ k činu.“ Byla tu dokonce standarta proti kartelům. Jiná žádala ruský ráz pro Podkarpatskou Rus. Proto asi za ní nebylo vidět ani jediný národní ruský kroj. Průvod národního sjednocení vyjadřoval situaci strany: rozpaky a nenápadný návrat k opuštěným tradicím, zfašisovaná mládež.

Fialové košile živnostníků ani živnostníci vůbec letos na pražské ulice nepřišli. Víme, že mají dosti důvodů, aby se zatím veřejnosti neukazovali.

Demokratičtí socialisté obou táborů překvapili především silnou účastí mládeže. Národní socialisté měli průvod nejsilnější. Sociální demokraté němečtí šli s českými a německými a českými skandovanými pokřiky se hlásili ke státu, Praze a k smíření národů v republice. Národně socialistický průvod byl živější a pestřejší, sociálně demokratický až příliš střízlivý. V obou však převažovaly standarty oficiální, které působily poněkud monotonně. Ježto však šly oba průvody v dobrém vyřízení, byl jejich účín jaksi tvrdší, důraznější, než málo uspořádaný průvod komunistický. Trochu zachmuřený průvod sociálně demokratický, méně barvitý, s malým počtem amatérských standart, ale vzorně organizovaný — to byla klidná, ukázněná, někdy až příliš ukázněná strana s převahou lépe placeného dělnictva. Pestřejší průvod národně socialistický představoval stranu drobného českého člověka, se silnou složkou středního stavu, stranu silného životního optimismu, s vřelou citovou přichylností ke státu.

Komunisté neměli průvod příliš uspořádaný. Jen čelo šlo s vážností skoro strojenou. Jako je jejich vedení: křečovitě vážné. Ale pak se už valil proud. Byla v něm převaha chudých lidí, ale bída nebyla stavěna letos tak na odív. Zato bylo v průvodu mnoho amatérských vynalézavostí, ba i vtípu. Bylo v něm také nejvíce mladých lidí. Mnoho amatérských standart se i letos příznivě lišilo svou konkrétností od abstraktní šablonovitosti oficiálních hesel dodaných. Špatně dopadl Marx. Jeho veliká podobizna nebyla uznána za vhodnou do společnosti Lenina, Stalina, Dimitrova a Gottwalda v čele průvodu. Musela se spokojit místem až někde ve třetině průvodu.

Největší novinkou letošní bylo, že komunisté začínají objevovat naši republiku. V čele průvodu byla letos po prvé státní vlajka se slušným doprovodem, také v průvodu bylo dosti barev republiky. Ale strana přece jen ještě republiku neobjevila docela. Bylo totiž mnoho skandovaných pokřiků na oslavu Sovětského svazu a rudé armády, neslyšeli jsme však ani jeden o naší republice a naší armádě. Nejsilnějším podnětem k sebevědomí, také u sociálních demokratů, byla radost nad úspěšnou obranou španělské republiky. Komunisté také letos nezapomněli zorganizovat si špalír. Také národní sjednocení se letos řídilo komunistickým vzorem. Rovnoměrně rozestřené skupinky se staraly o aklamaci průvodu.

Jestliže bylo ve vlajkách, praporech i heslech pozorovat návrat komunistů do republiky, nelze také pominouti druhého znaku: sporých dokladů revolučnosti. Letošní průvod komunistů byl tedy ve znamení přerodu této strany k reálnější orientaci.

Zůstává však, co jsme neradi viděli předešlá léta: uniformy. Všechny strany mají už svá stranická vojska. Všechny strany by rády — tak to aspoň vypadá — ukázaly ostatním, že

stranictví chápou spíše jako uniformitu ducha než jako svobodné souručenství příbuzného smýšlení. Ale aspoň zůstává útěcha: stranické vojsko se ani netěší přízni občana ve špalíru, ani ho není tolik. I ve straně převažuje občan, který v jistých věcech „jde s sebou“, ale nechává si svou občanskou osobitost — doufejme, že i v oděvu duševním. *ld.*

Pražská nemocniční otázka

V poslední době vede se v odborných kruzích tuhý boj o pražskou nemocniční otázku. Na jedné straně stojí úřední kruhy, k nimž patří většina lékařské fakulty Karlovy univerzity, druhou frontu tvoří pracovníci „seskupení“ ve Společnosti čs. nemocnic. Veřejnost je poměrně málo informována a je podivné, že se trpně spokojuje s úlohou vzdáleného pozorovatele, ač jde především o její zájmy.

Skutečnost je, že Velká Praha má nyní na 982.000 obyvatelů jen 6200 nemocničních lůžek, z nichž je více než 2500 umístěno v starých a zdravotně závadných budovách. Podle vzoru velkých měst v cizině měla by mít Praha nejméně 11.000 nemocničních lůžek. Jde tudíž dnes o skutečný deficit 4800 lůžek, kterých se nedostává, a o potřebu dalších 2500 lůžek, které již nevyhovují. Dohromady potřebuje tudíž Velká Praha 7300 nových nemocničních lůžek.

Oba tábory, které usilují o nápravu, tuto skutečnost uznávají, rozcházejí se však nesmiřitelně v otázce, jaký se má volit postup, aby bylo odpomoženo křiklavým poměrem.

Středem otázky je Všeobecná nemocnice pražská, která slouží oběma pražským fakultám (české i německé) za klinickou nemocnicí. Pro tento účel je Všeobecná nemocnice nedostatečná nejen svojí nynější kapacitou (1690 lůžek), nýbrž zvláště tím, že větší její část tvoří budovy z počátku 18. století. Od státního převratu zabývaly se lékařské fakulty a úřední kruhy otázkou přebudování tohoto ústavu a sledovaly plán vybudování ústřední klinické nemocnice, pro který regulační komise vymezila ideální prostor mezi Karlovým náměstím a Albertovem. Plán sledoval velmi účelně myšlenku, aby v rezervovaném prostoru byla vybudována velká moderní nemocnice, která by tvořila s teoretickými ústavami lékařských fakult na Albertově lékařskou universitní čtvrt.

Bohužel tento plán nebyl propracován pro některé potíže, z nichž nejvážnější byl odpor úřadů proti přeložení botanických zahrad. Hledaly se nové cesty a bylo uvažováno o rozšíření nynějšího pozemku Všeobecné nemocnice o pozemky ústavu pro choromyslné v Kateřinské zahradě, o pozemky vojenské nemocnice a dokonce byl zakoupen velmi vhodný pozemek u Emauz pro vybudování německých klinik. Ani tento druhý plán však nebyl podrobněji propracován a prodiskutován v odborných kruzích. Nebylo zjištěno, zda dostatečně rozšířená plocha nynější Všeobecné nemocnice k vybudování ústřední klinické nemocnice v Praze podle moderních stavebních zásad. Bylo pouze rozhodnuto, že se česká lékařská fakulta rozdělí na dvě části a že se především vybuduje podvojná fakultní nemocnice v Motole. Toto rozhodnutí bylo v roce 1936 podkladem k vypsání soutěže na projekt klinické nemocnice v Motole a zavdalo podnět k ostrým polemikám mezi oběma tábory.

Neúřední kruhy lékařů a architektů ve Společnosti čs. nemocnic vytýkají tomuto postupu:

1. že řeší jen část problému universitní nemocnice, aniž by se snažil novým studiem celé otázky dosáhnouti aspoň základny celopražského nemocničního plánu;

2. že rozděluje českou lékařskou fakultu na dvě části, přičemž nové motolské pobožce bude chybět přímý styk s teoretickými ústavami na Albertově, což značně stíží studium lékařskému dorostu.

Výtky odůvodňují odpůrci motolského plánu především skutečností, že nebyla vůbec prokázána možnost vyřešení dvou ústředních klinických nemocnic ve středu Prahy na rozšířeném pozemku nynější Všeobecné nemocnice. Dále v rozpravě bylo zdůrazněno, že se celé jednání dělo za zavřenými dveřmi. Zvláště nebylo v celém mnohaletém jednání dosaženo shody a dobré vůle mezi jednotlivými vysokými úřady a instancemi, ač jde o společný veřejný zájem. Je zajímavé, že se ve zprávách, které byly uveřejněny, mluví na příklad o nemožnosti získání Kateřinské zahrady pro vysokou prodejní cenu, ač je tento pozemek veřejným zemským majetkem. Stejně těžko chápeme, proč nebylo možné dosáhnouti v zájmu dokonalé výchovy lékařů a k prospěchu lidového zdraví přeložení botanických zahrad a uvolnění celé plochy, kterou určila pro nemocniční čtvrt regulační komise.

Podle předběžných studií, které koná soukromě skupina pracovníků, je již dnes více než pravděpodobné, že bude mož-

ně, aby na rozšířeném území pražské Všeobecné nemocnice byly vybudovány dvě úplné klinické nemocnice: větší česká a menší německá, celkem pro 4700 lůžek, jak požadují obě lékařské fakulty. Při tom studie ukazují, že nebude snad ani potřeba usilovati o získání botanických zahrad a nadto bude možno vyřešiti velmi uspokojivě v dohledné době také otázku pražské porodnice, která je problémem stejně závažným, jako je Všeobecná nemocnice. Takové řešení předpokládá ovšem odstranění všech byrokratických a prestižních překážek a vyžaduje zvýšeného zájmu veřejnosti i účasti politických činitelů. Ještě dnes lze zachovati celistvost lékařské fakulty Karlovy university a prozíravý pražský nemocniční plán, uplatní-li se u nás skutečná velkorysá zdravotní politika. Pro takový plán má Praha dosud jedinečné předpoklady. Není snad druhého velkoměsta, které by mělo takové podmínky pro vybudování ústřední klinické nemocnice, jako má Praha.

Ústřední klinické nemocnice v Praze jsou ovšem jen základnou celého nemocničního plánu Velké Prahy a není sporu o tom, že vedle okrskových nemocnic na Bulovce a Vinohradech bude ještě třeba vybudovati obdobné ústavy v Motole a v Břevnově nebo v Dejvicích a tím doplniti počet nemocničních lůžek o dalších 2600. Teprve pak bude o nemocné a zdravotní péči v Praze uspokojivě postaráno.

V tomto zorném úhlu jeví se ovšem motolský projekt, který je bohužel již v konečné fázi úředního jednání, jinak, než jak jej vydávají jeho iniciátoři a obháječi. Vybudováním jedné periferní nemocnice s 1300 lůžky bez celkového plánu nebude pražské nemocniční krizi ani universitám pomoheno. Motolský plán v dnešní době — jako projekt klinické nemocnice poboční fakulty — je klasickým vzorem postupu směrem nejmenšího odporu, bez zření, zda se tím nepoškodí celek. Jen upřímná analýza stavu a přiznání omylů mohou zde pomoci a odvrátiti škody, jež hrozí české lékařské fakultě a nemocničnímu plánu Velké Prahy. Dr. A.

Smí pražský primátor mluvit německy?

V „Uranii“ přednášel německy primátor hlavního města Prahy Zenkl o sociální péči v Praze. A našel se tisk, který horlí: pražský primátor po prvé po 50 letech mluvil německy! Což znamená: k povinnosti pražského starosty má také patřit: nemluvit německy. Taková má býti národní povinnost starosty Prahy, která má svoji malou německou menšinu, která však je hlavním městem republiky, která má značnou německou menšinu. V Praze vycházejí ústřední orgány německých politických stran. V Praze je Národní shromáždění, kde jest mnoho německých poslanců a senátorů. V Praze jsou ve vládě tři němečtí ministři. 18. února se dohodly české a německé politické strany na slušném módu vivendi mezi Čechy a Němci. Děkujeme těm, kteří se o tuto dohodu přičinili. Má svůj velký význam. Nejlépe to ukazuje Henleinova strana, která honem podala svoje návrhy, maximalistické návrhy, protože dobře cítí psychologický účinek 18. února mezi německým lidem. A v té době se najdou u nás lidé, kteří chtějí zradcovat pražského starostu jen proto, že mluví německy. Má-li býti Praha skutečně hlavním městem republiky, musí býti i hlavním městem našich Němců a naši Němci musí mítí tento pocit. V. G.

Zbytečné zneklidnění

Chvatnost a tím vadnost právních úprav, jež prováděla vláda podle zmocňovacího zákona, způsobila jí už několikrát velmi nepříjemné rozpaky. Nyní opět vláda podala v poslanecké sněmovně návrh zákona o úsporných opatřeních personálních. V těchto třech slovech je skryto zřídlo mnohých trpkostí veřejných zaměstnanců. Úsporná opatření personální jsou prostě platové srážky. První byl zákon z r. 1932, druhý bylo nařízení z r. 1933 několikrát prodloužené, nyní do konce letošního června. U tohoto nařízení se přihodilo právě nedopatření. Soudcové z povolání totiž namítali, že se jich srážkové nařízení netýká, ježto podle ústavní listiny má upravovati jejich služební poměry zvláštní zákon. A nejvyšší správní soud uznal jejich stanovisko, prohlásiv, že plat je součástí služebního poměru soudců z povolání. Soudcové tedy žádali hromadně, aby jim byly vráceny částky, sražené jim z platů. Vláda ovšem srážky soudcům nevrátila, z důvodů fiskálních, prestižních i snad z ohledu na ostatní zaměstnanecké skupiny, jejichž srážky uznal nejvyšší správní soud za platné. Pomáhá si nyní dodatečným zákonem.

Navržený zákon prohlašuje v § 1, že vládní nařízení o úsporných opatřeních personálních mají platnost zákona ode dne své účinnosti. Podle § 2 se prodlužuje na neurčito platnost všech srážkových opatření, dosud časově omezených. V § 3 je vláda zmocněna podle stavu státní pokladny úsporná opatření mírniti nebo je zcela zrušiti.

V odborových organizacích veřejných zaměstnanců se zvedla pro navržený zákon hotová bouře. Rozhořčení jsou především soudcové, že se pro ně vydává zákon, jenž má tři a půl roku zpátky zasahovati do jejich práva, jež bylo uznáno nejvyšší státní stolicí. Rozhodně nebude snadné vládě, aby hájila tak dalekou zpětnou účinnost zákona nyní, kdy byla veřejnost ujistěna, že má být konec se zpětnou platností důležitých právních úprav. Že se to děje tak autoritativně, bez jednání se soudci, není zrovna v dokonale shodě s demokracií, neboť se jistě mohla najíti forma dohody — a jistě by si jí nebyla vláda zadala.

Navržený zákon naráží však na stejný odpor u veškerého veřejného zaměstnanectva. Právem. Srážková opatření totiž už nebudou termínována jako dosud, nýbrž dostanou neomezenou platnost. Organizacím veřejných zaměstnanců se tím nejen podstatně zhoršuje taktická pozice pro snahy o rušení platových srážek, ale v návrhu se také spatřuje nepříjemné rozlišování, neboť pro jiné složky obyvatelstva není pozorovati tolik úspěchu se zákonným utvrzením obětí, uložených výslovně jako důsledek hospodářské krise.

Ale navržený zákon má další trpkou příchuť pro veřejné zaměstnance. Osud platových srážek se klade nadále výhradně do rukou vlády. A to právě v době hospodářského obratu. Protože se pak hovoří o rušení zmocňovacího zákona, budí se tím dojem, že se prakticky má zajistit zmocňovací zákon jen pro platy veřejných zaměstnanců.

Není tedy divu, že se organizace veřejných zaměstnanců hotoví k obraně. Byly by však myslitelné cesty, které by hověly oběma stranám. Pracovnímu souručenství veřejných zaměstnanců, jež je dnes legálním mluvčím veliké většiny veřejného zaměstnanectva, nelze přece vytýkat nedostatek porozumění pro potřeby státu. Id.

O propagaci

Dostala se nám do rukou česká knížka o Lotyšsku, která v nás vzbuzuje několik myšlenek o propagaci. Je to Adolfa Chaloupky „Země na severu“, kterou v bibliofilské úpravě vydal Vladimír Žikeš. Nic na ní se nepodobá záměrně nádhře propagačních publikací s jejich skvostně nápadnými obálkami a četnými často autory. Je to knížka docela nenápadná, která neprozrazuje svůj úmysl. Neprozrazuje ho ani pokojným textem svých čtyřiceti dvou stránek, prostým superlativům, jenž věcně a zábavně, jako prostá črta z letní cesty, u nás tak oblíbená, vypravuje o Rize, o moři, o lesních městech, o čápech a autech. Teprve když je člověk u konce, zaujat už pro tu zemi dvou miliónů obyvatel, uvědomí si, že je to vlastně dílo propagační. Na obrázky stejně se nejprve dívá jako na krásné fotografie a pak se teprve ptá: kde to vlastně je? To Lotyšsko se do něho jen tak vloudilo.

A tu nás napadá, kolik ošidnosti je vlastně ve všech těch reklamních publikacích, na nichž je účel jejich už zdáli vidět. Goethův „Tasso“ říká: „Man merkt die Absicht, und man wird verstümmt“ — člověk pozoruje úmyslnost, a to ho rozladí. Kromě toho vzpomínáme — pokud ovšem sahají naše vědomosti — že obyčejně naše propagační knihy bývají psány u nás a námi. Nebylo by lépe si na to pozvat cizince? Nevím, zda by mě napadlo vzít do rukou knihu o Lotyšsku, kdyby jí byl napsal nějaký pán, dejme tomu, Jurmale Sulgumis, mně zhoza neznámý. Ale co si o Lotyšsku myslí Adolf Chaloupka, bude mě už zajímat. Kdo by si nepřipomněl, s jakou rozkoší bral na vědomí, co si o Anglii, Španělsku, o Holandsku, o Skandinávii myslí Karel Čapek? S tohoto hlediska vzato, vlastně nejlepší české knížky pro cizineckou propagaci jsou napsány — o zemích cizích. Čapek ovšem je velká a vzácná výjimka, jež nás propaguje, ať píše o čemkoliv. Ale představte si, že by napsal jeden ze svých cestopisů o Československu! Anebo, že by jej napsal Maurois, Huxley, Jules Romains, Hilton, kdokoliv, kdo by se svým rázem vymykal z rámce oficiálních propagačních rozměrů. Že by jej napsal nikoliv jako československou, ale jako svou knihu. V tom je právě ten odstín.

Bohužel, pokud vím, slavní cizinci, nejsou-li od let naši věrní dávní přátelé, psávají o nás ponejvíce jen články. Článek zapadne. Ale zábavně napsaná, pěkně ilustrovaná knížka, kterou dávnou přečtenou člověk v zamyšlení bezděky vytáhne znova z knihovny, aby ji prolístoval, taková knížka se vryje. Vryje tím spíše, čím je lépe vypravena. Je něco na bibliofilském typu v takových případech. Knížka, kterou lidé berou do ruky pro ni samu, teprve v druhé řadě pro obsah a pro předmět. Knížka-bibelot, která se stane, ať tak dím, součástí bytového zařízení, jako porculánová soška, jako popelník, jako nůž na papír.

Nepochybně taková knížka je poměrně drahá. Její účín veřejně nesdažno viditelný. Ale možná, že by se vyplatila více než podniky nákladnější a okatější. Režie zahraniční propagandy je u nás, myslím, velká. Náklad takové knížky by se nepochybně do ní vešel snadno. Ale musila by se, vynecháme-li ojedinělý a jen jemu daný způsob, Čapkův, učinit — namísto obvyklé nápadnosti — nenápadnou. Musila by jako knížka Chaloupkova mít fotografie neoficiální, individualizované, cestopisnou zábavnost, nezátizenou daty, poučováním a reklamou. Musila by znít jako odpověď na otázku: „Tak, kde jste byl v létě?“ — „Ale v Československu, příteli — a teď začít vyprávět, jako při čaji, jako u krbu.“

Takhle by se taková kniha musila udělat.

Ovšem by se jejímu autoru musilo poskytnout všech možností. Nesměl by být vláčen. Musil by mít pokdy, pohodlí, pohostinství. Skutečně pohostinství, jež člověka nechá svobodně žít, ne to, které ho pozorností zavalí a udolá. *kd.*

Děti na splátky

V Itálii se rozpoutal v poslední době skutečný boj o populaci. Je to velmi zajímavé a pro fašism příznačné, zvláště když si ujasníme, co tomu všemu předcházelo.

Vždyť Mussolini stále ujišťoval Itálii i ostatní svět, že země je přelidněná, stále zdůrazňoval, že Itálie sama ani se svými dosavadními africkými koloniemi nestačí uživit své husté obyvatelstvo; argumentem tímto ospravedlňoval před světem svou invasi do Habeše. A nyní znova provádí velkorysou akci pro zvýšení přírůstku populace.

Vedle dosavadních daňových úlev pro mnohačlenné rodiny, vedle přednostního nároku otců početných rodin na práci a nově upraveného a rozšířeného uvedení platů a mezd do přímého poměru k počtu nezaopatřených dětí, tedy vesměs sociálních opatření, s nimiž i my v zásadě musíme souhlasit, dochází v Itálii k zajímavému pokusu, jak podniknouti vzrůst porodnosti poskytnutím podmíněných majetkových výhod. Podle zásadních směrnic, stanovených před krátkým časem Velkou radou fašistickou, usnesla se právě rada ministrů na zvláštním systému půjček resp. prémie svatebních a natalitních. Podle tohoto usnesení mohou nezáměnní manželé mladší 26 let dosáti při svém sňatku od státu bezúročně půjčky od 1000 do 3000 lir. Splácení její počíná teprve po uplynutí jednoho roku od uzavření sňatku. Avšak při zrození každého živého a života schopného dítěte se promíjí část této půjčky, a sice při prvním dítěti ve výši 10%, při druhém 20%, třetím 30% a čtvrtém 40%. Zároveň se při každém takovém porodu posunuje i umořování zbylé částky dluhu o další jeden rok.

Proti tendenci tohoto usnesení nelze za daných poměrů celkem ničeho namítati. Vždyť snahami o zvýšení populace zabývají se — přes trvalou nezaměstnanost — do jednoho všechny evropské státy a všechny tak činí konec konců z důvodů mocenských, ať už jim jde jen o obranu či o útok. Leč rafinovaný způsob, jakým jsou tu stanoveny podmínky splácení a případného jich promíjení, svědčí o tom, že pověstný macchiavellism raného novověku našel v režimu fašistickém dvacátého století svého učelivého žáka, jenž velmi záhy svého mistra překonal. Uvažujme jen.

Malá manželská dvojice (už tu se snaží fašism nutiti do manželství co nejdříve) dostane při svém sňatku půjčku 1000—3000 lir, kterých zřejmě použije k hrazení nákladů, spojených se založením vlastní domácnosti. Ti, kdož si takto od státu musili vypůjčiti, poněvadž patrně neměli možnosti si potřebný peněz za svobodna ušetřiti, tím méně jsou s to — vzhledem k zvýšeným životním výdajům — schraňovati obnosy potřebné k umořování splátek. Aby se jim vyhnuli, nezbude jim nic jiného (a snazšího), než narychlo si sehnati vlastní dítě. Narodí-li se jim do 1 roku po svatbě, nezaplátí ještě vůbec žádné splátky. Narodí-li se o něco později, jsou splátky, jež bylo zatím nutno státu zapraviti, ztraceny. Leč

v obojím případě jim bude prominuto 10% dluhu a umořování zbytku se na 1 rok zastaví. Vydaje pro tříčlennou rodinu ovšem ještě dále stoupnou a možnost opatření si částky na další splátky klesne ještě více. Nezbude opět mnohým nic jiného, než opatřiti si ruče další rostelet, čímž získají jednak snížení dluhu o dalších 20%, jednak další jednorocní odklad splátek. A stejně tomu bude i při třetím a čtvrtém dítěti, kdy vydaje rodiny vždy poměrně stoupnou a slibované prémie se postupně vždy o 10% zvýší (na 30 resp. 40%).

Krátce řečeno: Italové budou svůj dluh státu splácet dětmi. Sečteme-li slibované prémie 10, 20, 30 a 40%, vidíme, že k úplnému zproštění od státního dluhu bude třeba právě čtyř dětí. Za 1000—3000 lir nejsou jistě předražené, zvláště když podle výslovného ustanovení musejí býti nejen živé (vivi), nýbrž i života schopné (vitali). Byly-li by z tohoto pojmu vylučovány snad i dívky choré a neduživé, jež vlastně v nejvyšší míře potřebují podpory a ochrany a nejvíce své rodiče stojí, jež však se nehodí ani k vedení boje nebo dalšímu rozplemeňování, pak by to bylo se slavnou římskou kulturou již opravdu velmi zlé. Doufejme, že tak daleko to snad přece jenom nedejde.

Dr. Ed. Tábořský.

Kdo jsou to amatéři-vysilači?

Vznik amatérů-vysilačů spadá do doby vzniku radiotelegrafie, do doby předválečné. Nebylo to ovšem u nás, nýbrž v Americe.

Snahou amerických nadšenců pro radio bylo nejen poslouchati, ale i samostatně experimentovat. Tak vznikli noví lidé, pracující nezištně na poli radiotechniky, bez cizí finanční pomoci: amatéři-vysilači. Tito američtí amatéři měli dokonalou průpravu: byli totiž za světové války vojensky činní, zúčastnili se se svými přístroji v řadách amerického vojska. Pozoruhodným faktem jest to, že již v roce 1917 bylo v USA přes 4000 vysílačů amatérů. Tito amatéři vytvořili první klub amatérů-vysilačů, zvaný American Radio Relay League.

Amatéři dostali od americké vlády „darem“ jakožto uznání jejich státu prospěšné činnosti a za zásluhy ve světové válce vlny kratší 200 metrů pro experimentování. Tyto vlny se tehdy totiž podle mínění odborníků k ničemu kloudnému nehodily. Jaké bylo však překvapení, když v prosinci roku 1921 bylo amatéry v Evropě zachyceno přes 40 amerických amatérských stanic a naopak, když zase Američané zachytili se svými primitivními přístroji jednoho amatéra francouzského a anglického, kteří se pokusili o neslychanou věc: volati přes oceán! Když pak amatéři zjistili, že kratší vlny jsou ještě výhodnější pro oboustranný styk na velké vzdálenosti, počali pracovati se svými jednoduchými přístroji s Jižní Afrikou, Australií a Novým Zélandem, s protinožci, — teprve tehdy se otevřely oči státním správním jednotlivých zemí a obchodním společenstvem. Počaly litovati svého daru amatérům. Zatím co Marconiho stanice v Evropě pracovaly s americkými oficiálními stanicemi za pomoci energií 200 kW, pracovali amatéři s mnohem větší provozní jistotou na tytéž vzdálenosti s energiemi několika desítek wattů! Jak to však bývá na světě: slabší jest vytlačován silnějším. Finančně silné společnosti a státní správy využívají ve svůj prospěch amatérských, pracně nabytých zkušeností a staví nové mohutné krátkovlnné vysilače a pomalu se snaží vytlačiti amatéry z jejich pásme. Dnes můžeme slyšeti na tisíce krátkovlnných vysilačů oficiálních, zatím co amatérům-objevitelům jsou z milosti ponechány nepatrné úseky ve vlnovém spektru krátkých vln. Avšak i zde lze čekati tuhý boj mezi amatéry a státními či komerčními stanicemi o tyto nepatrné zbytky a snahy o vyhlazení amatérů z těchto vln.

Amatéři všech zemí světa jsou členy Mezinárodní amatérské radio unie (IARU) a pracují těžce za nepříznivých podmínek skromně a nenáročně ve prospěch vědy. Počet amatérů vysilačů té které země ukazuje na její vyspělost. U nás jest tohoto času přes 360 amatérů-vysilačů. Tyto vysílací stanice jsou vázány koncesní listinou, kterou vydává ministerstvo pošt a telegrafů po úspěšně vykonané zkoušce. Celkový světový stav amatérů činí dnes něco přes 60.000.

Amatéři všech zemí jsou si vzájemně kolegy. Pro snadnost vzájemného dorozumívání používají mezinárodně stanoveného kodexu a značek, které vyjadřují několika písmeny celé dlouhé věty. Jen tak je možno, že příkladně náš amatér se může dokonale dohovoreti třeba s amatérem japonským, jihoaamerickým a podobně. Na potvrzení oboustranného radiového spojení zasílají si amatéři navzájem zvláštní listky, kterými současně propagují krásy nebo přednosti své země ve světě. Takovým

případem propagace mohli se pochlubit první amatéři českoslovenští, kteří po válce propagovali a ve světě amatérů upozornili na malý stát popěvratový ve střední Evropě: Československo.

Amatéři jsou vždy připraveni pracovat nenáročně k dobru. Kdo by nevzpomenul častých živelních pohrom, kdy pomoc krajům odříznutým od ostatního světa byla přivolána a oboustranný provoz mezi záchranci a postiženými byl udržován jedině amatérským radiem! Kdo zachránil polární výpravu generála Nobילה na severní točně, když veškerá státní italská radiová pomocná služba dokonale zklamala? Kolik výzkumných vědeckých expedic do neznámých krajů děkuje za záchranu životů právě amatérům-vysilačům? Tito amatérští pracovníci vydrželi často pracovat nepřetržitě i přes 24 hodin se sluchátky na uších, jen aby nebyl ztracen kontakt mezi postiženými. Proč moderní expedice, ať již polární nebo do tajemných krajů a pralesů, žádají o pravidelnou amatérskou radiovou službu? A tak by bylo lze vyjmenovat mnoho a mnoho případů, kdy amatéři přispěli pomocí veřejnosti.

Amatéři celého světa pracují neustále na zlepšování vysílací techniky, objevují nová zapojení, nové možnosti a praktické užití. Pracují nejen v radiotechnice, ale i v medicíně, astronomii, chemii a jinde, kam všude proniká vliv a působení vysokofrekvenčních proudů a působí na jisté nazírání nebo zdokonalování vědeckých metod. Nesmí se zapomínat, že dnešní stav elektrotechniky, radiotechniky a i jiných odvětví vděčí za svoje zdokonalení amatérským objevům. Kolik známých jmen, nerozlučně spojených s radiotechnikou a jinými vědami pochází z řad amatérských!

Přihlédneme-li blíže k amatérskému podnikání, jednalo-li by se nám o stanovení charakteru vysílacího amatéra, docházíme k tomuto závěru:

Amatér jest gentlemanem: pracuje nenáročně ve prospěch veřejnosti, k záchraně majetku a lidského života.

Amatér jest samostatným vědeckým pracovníkem.

Amatér jest přítelem všem amatérům, i rozhlasovým. Rád poradí a je-li třeba pomůže i za cenu finanční oběti.

Amatér jest loyální ke svému státu a národu, z něhož vyšel.

Amatér jest propagátorem světového míru.

Amatér jest vlastencem. Jeho stanice jest vždy k dispozici veřejnosti a státu, slouží k obraně vlasti, bude-li toho v těžkých mimořádných dobách třeba.

Ing. Karel Pešek.

politika

K. Frič:

Pětiletka KSČ., plná omylů

V žádném politickém straně s ujasněným programem nejsou rozkoly a secese pouhou osobní záležitostí. Ačkoli se i v komunistické straně Československa, jako v jiných sekcích Kominterny, pěstuje byzantinismus a kvete vůdcovský kult, přece jsou v pozadí všech změn názorové rozdíly. Výsadou vedení naší komunistické strany je snad jen to, že nemá dovoleno samostatné myšlení — proto se vnitřní rozpory dostávají na světlo vždy opožděně a často jako ozvěna proměn v politice III. Internacionály. Vedení KSČ. se nemůže chlubit iniciativou a jeho řídké pokusy o vlastní názor skončily vždy neúspěchem.

Historie posledních pěti let poskytuje o tom dostatek důkazů. Proč právě historie poslední doby? Jednoduše proto, že velké události v politickém dění Evropy, datující se od Hitlerova nástupu k moci, přinutily také KSČ. k nejednomu obratu, nepředvídanému a neočekávanému. Vůdcové KSČ. zapomněli, že osudy závisí často na mnoha okolnostech — hospodářských i politických — kterým se říká situace. Historie posledních pěti let KSČ. právě vysvětluje, že vedení se v situaci nevyznalo, bloudilo a sázelo vždy na nepravou kartu.

Nespokojenost před Hitlerem.

Na podzim r. 1932 konalo se v Moskvě zasedání předsednictva Kominterny a, jako obvykle, odjelo i tenkrát do Moskvy několik členů nejužšího vedení KSČ. Byli mezi nimi, či podle dnešní mluvy KSČ. byli v jejich čele, i Gottwald a Guttman. Bylo to nedlouho po velké severočeské stávce horníků, která průběhem i výsledky byla školou jednotné fronty. Delegace KSČ. odjížděla v růžové náladě s vědomím, že aspoň jednou nemusí předkládat učená a s bujnou fantasií zveličené zprávy. Když se ruští sekretáři Kominterny dosyta vymluvili, považovala delegace KSČ. za vhodné seznámit zástupce ostatních sekcí s výsledky jednotné fronty v mzdovém hnutí českých horníků a opatrně doporučit taktiku, která byla vyzkoušena v severních Čechách. To kritisovala německá komunistická strana, která urputně mluvila o dobytí moci. Jednotné frontě rozuměla tak, že stačí, když ji občas nabídne s příslušnou dávkou nadávek. Jinak neměla naspěch, protože v souhlasu s vedením Kominterny byli také sekretáři německé sekce přesvědčeni, že Hitler nepochodí a že se v Německu závažnými kroky blíží vítězná proletářská revoluce. Jednotná obrana demokratických vymožeností a práv? Jaký to nesmysl! S kým se má tvořit jednotná fronta? Se sociálně demokratickými dělníky ji tvoříme — říkala německá delegace — vždyť je vyžíváme, aby se rozešli se svou stranou a šli s námi za sověty. Ale s jejich výbory a vůdci? To by byl ničerný oportunismus, který pěstují v Československu a který musí být v zárodku vymýcen. Zasedání se musí o to postarat.

Postaralo se. Vedení Kominterny přísně zkritisovalo pravé úchyly a chyby KSČ., dalo zapravdu německé delegaci a ještě jednou zopakovalo nestravitelné these o revoluční vlně, o sociálfašismu a blízkém sovětském Německu. Popravdě řečeno, česká delegace se příliš nehájila. Gottwald vzal poslušně na vědomí these, delegace odjela, pak vyšly upravené a upachtěné referáty o moskevském zasedání, ale členstvo a organizace strany netušily, co se odehrálo. Vedení KSČ. začalo ostře soudit oportunistické úchyly, vrátilo se k taktice před severočeskou stávkou a mělo dokonce nejlepší svědomí. Právě ta část ústředního výboru, která t. zv. oportunismus vedla, vystupovala nyní proti objevenému oportunismu nejzuřivěji, aby se kryla.

Za několik měsíců oznamoval již požár říšského sněmu, že se Německo změnilo v Třetí říši. U mnoha členů KSČ. vzrostla nespokojenost. Poměry v Německu ukázaly se náhle v jiném světle, než učilo vedení, všem stál před očima falešný odhad situace. Ačkoli nespokojenost prozatím nevybuchla, přece se zachvěla důvěra v prozíravost vedení, nastala hromadnější výměna funkcionářů, někteří byli potrestáni a mnozí tiše odešli z arény, ponechávající si názory i pochybnosti a očekávající zmoudření.

Var po Hitlerovi.

V první panice se vedení KSČ. v událostech vůbec nevyznalo a čekalo na instrukce. Nevědělo ani, co se vlastně v Německu stalo a co má k tomu říci. Převládá strach a volal po silných slovech, aby se přehlušil. Tak se vynořil názor, že Hitlerův příchod k moci je pouze krátkou epizodou před vznikem sovětského Německa. Hlásal jej hlavně poslanec Kopecký a ostatní jej s úlevou vyslechli. Teprve později došly these Kominterny, koktající o přechodném ústupu,

pak o prechodné porážke, až se o smyslu a dosahu německých událostí vůbec přestalo mluvit. V celé československé komunistické straně nastal však otřes, protože téměř nikdo nepřijal bez pochybností these, tolik vzdálené skutečnosti.

Hlavně v redakčním sboru nastal rozruch. Ozvala se kritika, v politickém byru vystoupil Guttman s odlišným míněním, a vedení s počátku nevědělo, jak se zachovat. Teprve později, když došly nové rady, troufalo si zakročit proti kritice. Posl. Kopecký objevil, že Hitlerův příchod vlastně urychluje německou proletářskou revoluci, německá sekce dostala absolutorium a začala čistka. Jakýkoli náznak, že je nejvyšší čas na poučení z nové situace a na jednotnou obranu, dostal ihned Kainovo znamení oportunistu nebo trockismu a byl zatracen. V KSČ. přišla opět chvíle secesse. Guttman byl vyloučen jako oportunista a kapitulant, redaktorský sbor byl zkrocen a přesazen, a s ním mnoho jiných funkcionářů. Po dlouhé době nastalo v KSČ. opět hromadnější vylučování. Guttman sice otřes nevyvolal, ale tím horší bylo znechucení, nedůvěra a zklamání, které proniklo do všech částí strany a dosud trvá. Tichá, ale hromadná sabotáž postihla stranu, která razila heslo: co člen, to aktivní pracovník. Jaký div, že brzy dospěla k náhradní výzvě, mluvíc nyní o „bezpartijních bolševicích“.

Vedení KSČ., ačkoli slovy hlásalo tažení proti panikářství, nezbavilo se paniky před fašismem, který považovalo za nezadržitelnou potopu. Na podzim r. 1933 si vymyslelo, že komunisté musí jít do podzemí. Na podzim r. 1933 byla už celá KSČ. v ilegalitě.

„Fašistická diktatura“ v Československu.

Celá strana poznala brzy že to není žádný žert, ani prechodná ukvapenost. Vedení KSČ. doprovodilo totiž vstup do illegality patřičnou politickou úvahou, zrodil se z děsu nad nepředvídaným vývojem událostí. Začalo objevovat fašismus všude a nejvyšší hlavy ujišťovaly, že odchod do podzemí zaručí, aby KSČ. nebyla překvapena a terorem rozbita. Situace je prý taková, že straně ukládá tuto těžkou povinnost. Sám Gottwald napsal hned na začátku ilegalní existence KSČ., že se v Československu provádí fašistická diktatura, jako by Hitlerovi z oka vypadla. Takové bylo pojetí situace, které ovládlo KSČ. až do parlamentních voleb roku 1935. Pevnou rukou vládl tenkrát sekretariát ústředního výboru a nelítostně trestal všechny, kdo se odvážili pochybovat. Už asi nikdo nesečte, kolik členů a stoupenců ztratila tenkrát KSČ.

V oficiálních dokumentech tvrdil výbor Kominterny v prosinci r. 1933, že svět je „těsně před novým kolem revolucí a válek“. Z toho vyvodil, že „v masové práci komunistických stran musí býti s veškerým důrazem postavena otázka moci“. Vedení KSČ. okrálo. Když se v létě roku 1934 sešel ústřední výbor KSČ., odůvodnil Gottwald, že čl. buržoasie „stupňuje tempo v provádění fašistické diktatury“ a volbou T. G. Masaryka (to není žert!) dala prý najevo, že „považuje Hrad nadále za koncentrační bod svých sil při provádění fašistické diktatury“. KSČ. mluvila dokonce o krvavém fašismu v Československu, obviňujíc jej současně, že přešel „od skrytých příprav války k přípravám otevřeným“. Dnes to zní jako nepovedená parodie, ale pravda je taková, že KSČ. žila dva roky v zajetí těchto frází.

V posupném mlčení stála také stranou všech událostí. Vedení nepřipouštělo, že dojde k vstupu SSSR. do Společnosti národů a nemělo ani zdání o nějaké politice kolektivní bezpečnosti. Se špatnou by se byl potázal každý, kdo by se byl zmínil o možnosti nějaké přátelské smlouvy SSSR. s Francií a Československem. Mír a jeho obrana? Jaké to pokrytectví, když „Beneš jezdí na Slovensko a Podkarpatsko, aby slavnostně proklamoval »nedotknutelnost« těchto území a hrozil do Pešti i do Varšavy. Jaká to hříšná iluze, když pacifistické fráze byly vystřídány řinčením šavlí“. V KSČ. byla jakákoli kritika zakázána. Důsledky se měly ukázat.

Vedení KSČ. samo se zasloužilo, že přes dobré výsledky z parlamentních voleb ztratila tato strana velmi mnoho členů, že zanikly desítky a snad i stovky organizací. Protože politický živel v ilegálních organizacích byl dokonale spoután, zabránilo snad vedení velkému konfliktu a secesi, ale přes to posílilo opoziční nálady a hlavně oslabilo KSČ. víc, než by to byl dokázal jakýkoli vnitrostranický konflikt. Tolik víme: vůdcové KSČ. mají dost starostí s opozičními náladami a nejrůznějšími úchylkami.

Obrat za obratem.

Po parlamentních volbách vzalo vedení KSČ. na milost všechny skutečnosti, dříve zaklínané. Najednou vyslovili se vůdcové pro obranu republiky a demokracie, pro spojenectví Československa se Sovětským svazem a po příkladu francouzské sekce našli také všelék v Lidové frontě. Rázem byl odložen do kouta dosavadní odhad situace se všemi hesly. Nešlo to hladce. Vedení provedlo obrat tak náhle a překotně, že jej samo nezvládlo. Už v prosinci 1935 došlo proto v KSČ. k novým záchvěvům. Z Moskvy se vrátili Gottwald a Kopecký, aby rázně napravili oportunistickou politiku zdejšího vedení, řízeného Švermou a Slánským. Obžaloba zněla tak, že skupina Šverma—Slánský zkroutila usnesení VII. světového sjezdu a oportunisticky je zprznila. Jednotná fronta? Tu si vedení prý na rozdíl od Kominterny vyložilo tak, že přešlo „na posici sociální demokracie, zanechalo kritiky a přehlídlo desítky, sta a tisíce velmi jasných a rozhodných projevů pro jednotnou frontu, usnášených sociálně demokratickými dělníky“. Vnitropolitické otázky? Švermovo vedení nepochopilo, že při projednávání rozpočtu strana měla „rozvinout kampaň širokých vrstev... proti režimu koalice socialistických stran s reakční buržoasií“. Tenkrát se ještě skupině Šverma—Slánský zlobně vytýkalo, že poslanci KSČ. hlasovali pro rozpočet ministerstva zahraničí a sociální péče, prokřelo bylo heslo „komunisté pro silnou obranu“ a zasedl soud i nad stanoviskem k prezidentským volbám. Šverma a Slánský, zvyklí kát se, odvolávali a zůstali ve vedení. Obětí, snímající hříchy, stal se Budín, šéfredaktor „Rudého práva“, který byl „odhalen“ jako nepřítel a zakuklený propagátor protikomunistických hesel. Byl náhle vyloučen a s ním několik jiných funkcionářů. Pak přišel sjezd KSČ. s útokem proti šéfredaktorovi „Haló-novin“, Závašší Kalandrovi, který byl vypuzen z KSČ. za důsledné opoziční názory. Několik jiných redaktorů muselo rychle opustit místa. V létě r. 1936 byl vyloučen František Třešňák, protože souhlasil s Kalandrou. Členstvo dočasně uvěřilo, že nastává změna, ale brzy se přesvědčilo, že to byla jen bouře ve sklenici vody.

Vedení KSČ. znovu obrátilo, vracejíc se k rozšířenému vydání hesel z časů Švermovy vlády v KSČ., ke všemu oportunismu, který v tom prý byl.

Celý vývoj způsobil, že vliv KSČ. citelně klesl a ve všech posledních volbách dostavila se již značná ztráta. Strana, která nedávno téměř poroučela, aby vedení sociální demokracie honem dalo souhlas k jednotné frontě, likviduje své Rudé odbory a bez podmínek žádá o přijetí do Odborového sdružení. Svaz komunistické mládeže tiše zanikl a proměnil se v zábavnou organizaci. Tisk vykazuje všestranný úpadek. Počet členstva KSČ. klesl na polovici z roku 1933. Pernou práci má pozorovatel, zkoumající, co vlastně KSČ. dělá? Mzdová a sociální hnutí nevede, jednotná nebo Lidová fronta zůstává pouze jejím zbožným přáním, v protifašistickém táboře je stále mizivější a bezvýznamnější složkou.

Oposiční proudy.

Odhadnout rozsah, směr a sílu oposičních nálad a skupin, je těžká záležitost. Prozatím se dá bezpečně zjistit, že největší starost působí vedení KSČ. směr Guttman—Kalandra. Snad ani ne početností stoupců, jako politickou přitažlivostí pro členy, kteří jsou v KSČ. delší dobu. Známkou zesílení tohoto směru je okolnost, že již vydává vlastní časopis („Proletář“), který rozšiřuje v organizacích. Vedení se nepodařilo politicky vyřadit tuto skupinu všeobecným tvrzením, že je trockistická, protože ona se obratně odděluje od opravdových trockistů a přesně vyznačuje názorové rozdíly. Zachovává si samostatnost a úzkostlivě dbá, aby dokázala, že je nezávislou a „leninskou oposicí“, za kterou se sama označuje. Trockistické skupiny, které v Československu vznikly již před lety, jsou zřejmě beznadějně svým složením i naprostou závislostí na instrukcích L. D. Trockého. V několika městech existují mimo to „divoké“ skupiny, žijící na vlastní pěst, a nyní stále více ovlivňované činností kruhu Guttman—Kalandra.

Přítom zůstává KSČ. hlavní nádrž a shromaždištěm oposičních nálad. Známe-li politickou prozíravost a kvality vůdců KSČ., můžeme snadno předpovědět, že sami přispějí k zesílení oposičních proudů a že v KSČ. není daleka chvíle nových secessí, třeba i ve formě postupného drobení.

To je zatím bilance pětiletky KSČ., plné omylů.

filosofie a psychologie

Edmond Konrád:

Smyslený rozhovor o humanitě

Osoby: Dlouhý. Široký. Bystrozraký.

Bystrozraký: To mě nepřestane mrzet, že nejhezčí válečné hrdiny má ve svých knížkách nadprávi. Tuze by se mi zamlouval nějaký Bramble demokracie.

Široký: A co doktor Galen?

Bystrozraký: To je jen mučedník.

Široký: Z umělecké prozíravosti autorovy. Ale nechte ho davem projít až do zámku. Vnukněte adjutantovi, aby pro něho poslal Maršálovo osobní auto s průvodem. A z mučedníka je vítěz.

Dlouhý: Chci vítěze. Takhle je anděl.

Široký: Pěkný anděl. Fanatik. Posledý apoštol idey. Jak tvrdý chlap musí být, kdo ve jménu humanity odmítá léčit! Je to jedno, posílám-li pro ideu lidi na smrt, či nechám-li je pro ideu smrti na pospas. A co, když Galen ďábelsky mučí zbrojaře? Nechtěl bych tomu anděli padnout osobně do rukou.

Dlouhý: Despota humanity?

Široký: No, tak. Tu to máte.

Dlouhý: I na tenhle protimluv se pravda vtipně usmívá —

Bystrozraký: — a humanitář vážně mračí.

Široký: Který humanitář?

Dlouhý: Tak zvaný lžihumanitář.

Bystrozraký: Tak zvaný sentimentální snílek.

Široký: Blouznivec pacifismu. Tak jest. Není slov u nás, aby se jich nebylo zneužilo. Ale málokterého se zneužilo tak, jako slova „humanita“.

Dlouhý: Rozumím. Jeden velmi vynikající český vědec mi jednou vykládal, v čem, jak a proč je konservativní: protože prý staré nauky vychovávaly přísně, k tvrdému, výkonnému, otužilému, statečnému životu. Dnešní praxe prý lidi rozmazluje. — Byl proti humanitě, a to „proto, co mu z ní udělali“.

Široký: Komu?

Dlouhý: Komu! Tomu, kdo nám na ní založil svobodu.

Široký: Ach, tak. On sám je ovšem nejpádnejším důkazem, že humanita není nauka slabochů.

Bystrozraký: Ale ovšem i mnoha slabochům přišla vhod.

Široký: Která nauka nepřišla vhod slabochům? Domníváte se, že vládu silné ruky nehlasají tisíce slabochů, hysterických ukřivděnců a zneuznaných geniů? A takové ovšem najdete i mezi humanitáři a pacifisty za každou cenu, kteří jsou s to v hořícím domě podpísovat hřimavý protest proti ohni.

Dlouhý: Ale je člověk něčím, není-li tím za každou cenu?

Bystrozraký: Tak vám povím, co jeden můj známý zažil s F. X. Šaldou. Poslali ho k němu, když měl přijet Romain Rolland, aby pronesl slavnostní proslov. Šalda nakrabatí obličej: „Rollanda? To mě vůbec netěší vítat toho pacifistu.“ Návštěvník všecek udiven: „Ale vždyť vy sám jste pacifista!“ Šalda: „Až do těch hrdel a statků — dokavad není válka. Bránit válce, zamezovat válku, hájit mír! Ale jak jednou válka je, tak do toho — a ne ujet, ve Švýcarech kázat mír! Když pomyslím na Francii pod prušáckou botou, ta krásná, oduševnělá země — a ten barbarský podpatek, to bych si sám sedl za kulomet.“

Široký: Viz Galena.

Bystrozraký: A návštěvník Šaldovi na to: „Ale, pane profesore, vždyť vy oklikou přes Francii jste stoprocentní vlastenec!“ — „To,“ prý Šalda, „také jsem, a bez okliky, ale vlast mi není pan Vepříček a pan Knedlíček, jejich omezenost, vnitřní pohodlí, zloba, včerejšek a kapsa!“ Takhle asi to říkal. Prý „vlast není násilí, ale pacifismus není deserce“.

Široký: A humanita není neodporovat zlu.

Dlouhý: Nicméně byla tak někdy vykládána.

Široký: Nic přirozenějšího po strašné dřině čtyřletého vraždění. Les extrêmes se touchent. Lidstvo bylo celé bolavé, kde se o člověka zavadilo, tam křičel, všechny násilné prostředky, všechny mocenské nástroje byly kompromitovány, v kulturách propukala hysterie. Pamatuji se, že německý expresionistický dramatik

Hasenclever ve svých pověstných „Menschen“ tvrdil: „Nicht der Mörder, sondern der Ermordete ist schuldig“ — ne vrah, zavražděný je vinen. Vrah jako oběť své oběti, to může být zcela ojedinělý právní případ, ale ne mravní zásada. Humanita má, jak už jméno praví, svůj smysl, svoji míru i své meze v člověku, nemůže tudíž jít až do sebezničení. Stejně pacifismus.

Bystrozraký: To jsou prastaré věci.

Dlouhý: Ale přivádí se do nich vždy znovu zmatek. Mezi politickým a ideologickým justamentem je někdy těžko uhájit zdravý smysl pro skutečnost. Jen politický si ho bere záminkou, aby vás v nejhlubším míru nutil bojovně si počínat, jinak jste mu shnilý pacifista. Tomu ideologickému jste zas nedůsledný. Jeden od vás chce temperament a druhý myšlenkovou čistotu, oba to chtějí na důkaz, že máte charakter.

Bystrozraký: Samé prastaré věci. Já bych se vždycky víc bál politiků než ideologů, ti bývají platoničtí. Politické umění jednat s lidmi.

Široký: Činívají to ovšem s pomocí nějaké ideologie.

Dlouhý: Ale obyčejně ideologie důkladně zdeformované, zploštělé a zheslařené. Po válce se strašně rozmohla relativita, ač Einsteinova mathematicko-fysikální theorie nemá s mravností zholu co dělat.

Široký: A takovou deformaci prošla tím spíše humanita.

Bystrozraký: Nemyslíte, že na téhle deformaci mají podíl některé sklony naší národní povahy?

Dlouhý: Nepochybně. Náš sklon k povrchnosti.

Široký: K pohodlí.

Bystrozraký: A k polovičatosti.

Dlouhý: Správně. Po převratě na útěku z fronty vojákům se nechtělo jet domů ve vojenském pořádku, ač jim zaručoval cestu snazší, bezpečnější a rychlejší. Raději se jako tuláci tloukli napříč Rakouskem, nejednou vystaveni německému týrání. Zahazovali zbraně, ba i zásoby, co prý se s tím budou tahat, když je svoboda. Svoboda jim znamenala: zbavím se svého šikovatele.

Široký: A ve jménu humanity klesla výkonnost.

Bystrozraký: Kázeň se pokládala za urážku, práce za křivdu.

Dlouhý: To byl dobový příznak.

Široký: Jistě. Jenže něco z něho zbylo ve způsobu, jakým průměr si rád vykládá „humanita“.

Bystrozraký: Ano. Humanita jest, moci si beztrestně pohovět. A výmluva pro případ nezdaru. A nárok na titul mučednický za to, že jsem to zboldal.

Dlouhý: Víte, co mě nejvíce dožírá? Že v tom pohodlí, které se vymlouvá na humanitu, je tak málo smyslu pro sportovní čest.

Široký: Aha. Už jsme zase u Angličanů, jako když jsme mluvili o válečném hrdinovi.

Dlouhý: Vždycky tam zas budeme, kdykoliv začneme o mužnosti. Nebo pro mě za mě u Francouzů, Norů, Islandanů, u koho vám libo, doložíte-li mi, že se nedá.

Bystrozraký: To jest, vím kam bijete, u lidské důstojnosti. Český člověk se nerad hanbí. Když prohraje, radši se urazí, je to pohodlnější. Četl jsem povídku o hlídacím psu, který posel hanbou, protože nepoznal hlas svého pána. To se našemu člověku tak honem nestane. Stydívá se s rozkoší jen za ty druhé, vizte naše polemiky.

Dlouhý: Nuže, já u nás postrádám oné hrdosti, která dře do úpadku, aby vyhrála, která by padla, než by povolila, která poražena si radši jazyk ukousne, než by hlesla. Já tvrdím, že hrdost, která poražena nadává, není hrdost, ale ješitnost a nedůtklivost.

Široký: A to všechno je z pohodlí, které nemá práva se skrývat za humanitu.

Bystrozraký: A z polovičatosti, která sebe ani jiné neumí trestat. Mám na mysli naši krajně nevyrovnanou národní představu o spravedlnosti. Domnívám se vůbec, že jsme dnes národ mravně hodně lhostejný, z čehož ta nevyrovnanost plyne.

Dlouhý: Prosim, dokazujte. Obvinění se mi zdá trochu nehorázné.

Bystrozraký: V Jiráskově „Proti všem“ je výjev, kde hejtman soudí dva tábořské bratry, kteří se v opilosti seprali. Oba se veřejně před vojskem doznají a kají. Druh druhu odpustí a podají ruku, načež jim odpustí tábořský kněz, hejtman a vojsko.

Široký: Nejsme v době náboženského vzplanutí —

Bystrozraký: Počkejte přece. Soudíte ukvapeně jako v té knize, kterou jste snad nečetl, Pražané, přítomní tomu soudnímu řízení. Obecenstvo, tak jako teď vy, v románě se domnívá, že je soud u konce. K překvapení laxních Pražanů tábořský hejtman-soudce nato dá povel: „Šilink skrze práčata!“ Víte, co to je: tak zvané běhání ulic. Zkrátka, po odpuštění trest. Křesťanský mravní smír s vinníky, ale krom toho zadostiučinění spravedlnosti. Hřích se promíjí, ale kázeňský prohřešek nikoli. Vina je smyta, ale neosvobozuje se od následků.

Široký: Připomínáte mi, abych se mírnil ve své kritice toho, čím byl znešvařen pojem humanity. Vidím, že musím být krajně opatrný, abych se lžihumanitou nestrhal nedopatřením i humanitu, která se mi zdá mravnější než barbarský výprask a vlastnoruční neprodlený výkon trestu smrti. To jsme na krok od Schleicherů a Röhmů.

Bystrozraký: Nejsem pro výprask ani pro palcát. Ostatně je výprask, myslím, dodnes mlčky trpěn jako policejní prostředek v nejednom demokratickém státě — ne ovšem „šilink skrze práčata“. Ale nahraďte jej přiměřeným dnešním trestem, a vysvitne vám, co míním.

Dlouhý: Nerozřešíme otázku, zda trest působí nápravu. Tím méně otázku trestu smrti.

Bystrozraký: Ale osvětlíme polovičatost a mravní lhostejnost. Vztah veřejného mínění k pojmu soudu je tu jen příznakem. Jiráskovi Pražané se divili ne bez pohoršení tábořské přísnosti. Naši jsou s to s trnovou korunou vítati lidi, kteří jsou všechno spíše než mučedníci. V jednom Björnsonově dramatu političtí odpůrci s hnusem odmítnou zrádce svých protivníků a s nimi ho odsoudí. Ochránci lidí, obviněných z braní darů, potírají u nás vlastní stoupence, kteří se snaží o nápravu. *Je možné, aby se o to zápasilo.* Jinde by obviněný i ochránce musil nejprve z veřejného života odstoupit. Musil by napřed prokázat naprostou nevinu, aby se vůbec mohl vrátit. U nás mu nejenom právní, ale i administrativní prostředky dovolují, aby znemožnil důležitá svědectví — když už se vůbec odhodlá jít k soudu. Nedovolují si úsudek, na čí straně je pravda a právo. Všimám si toho, že veřejné mínění neshledává tento stav mravní nejistoty nesnesitelným a zajímá se o spor méně než o ligový zápas.

Dlouhý: Totéž veřejné mínění se pohoršuje, není-li nějaký vrah oběšen. Reptá proti humanitě, že prý zločince zdarma živí za peníze poctivých poplatníků, viní z toho jako ze slabosti demokracii a volá po vládě silné ruky.

Široký: S druhé strany veřejné mínění, představované porotou z lidu vzešlou, osvobodí manželku, jež dala zavraždit manžela.

Bystrozraký: Vidíte ty výkyvy v národní představě o spravedlnosti? To je mi humanita tuze špatně pochopená. To už pomalu zavání tím Hasencleverem: „Nicht der Mörder, der Ermordete ist schuldig.“

Široký: Berete mi mou vlastní thési z úst. Ne humanita, ale krátkodečnost, jež se unaví, má-li trvale odporovat zlu. V první ráži by vinníka rozčtvrtila, potom jí přestane stát za rozčilení, je pouze „pitomec“. Časem postoupí na „chudáka“, je z něho posléze trpitel a jednoho dne div ne národní mučedník, jehož odpůrci byli „štváči“, případně „katané“. Jen tak si vysvětlíte věčný návrat lidí mnohonásobně kompromitovaných k prostředkům veřejného vlivu, odkad byli několikrát potupně vyhnáni. Jen tak si vysvětlíte neobyčejnou vlačnost veřejného mínění v posuzování občanských závazků ke státu. Spiklenecké hejble v některých stranách by vůbec bez této vlačnosti nebyly možné.

Bystrozraký: Anebo naše daňová morálka.

Dlouhý: Ta má ovšem přemnoho příčin jiných. Státní úřady tu projevíly příšerný nedostatek výchovného nadání a statečně dorazily v poplatníkovi každou jiskru svědomí.

Bystrozraký: Ale přece nepřipíšete na vrub jim samotným, co jsem nedávno četl v novinách. Byl tah třídílná loterie a nějaký chudás, kamelot, vyhrál několik tisíc. Jeden deník otiskl jeho fotografii — ale s otázkou namísto obličejů a výslovně k tomu podotkl, že neuvádí jeho jméno, aby na něho neobrátil pozornost berní správy. Tento deník jednal „humánně“ podle onoho běžně znetvořeného názoru na humanitu, který se stal majetkem tak obecným, že denní list se s ním klidně stotožňuje. Považuje za humánní, chránit poplatníka před zákonem, před státem, před samozřejmou a spravedlivou, byť nepřijemnou povinností daňovou. Chce výhru státních peněz utajit před státním nárokem. A činí tak, protože výherce je chudý, tedy ze soucitu k sociálně slabšímu. Chápete, jak zhoubný je soucit, jenž veřejně nabádá obcházet zákon? Chápete, že toto náladové zaslepení je přímo proti duchu humanity?

Dlouhý: Je to myšlenkové krátké spojení, které vyplývá z potlačené představy: tolik bohatých ošidilo stát o daně, ať si jednou pomůže chudý.

Široký: Tak jest. Mlhavý mravní smysl uvažuje: protestovali jsme marně proti přestupkům bohatých, schválíme zato přestupek chudému.

Bystrozraký: Ano, je to rub ironického úsloví, že „na chudý lid musí být přísnost“. Místo aby zákon byl zákon, a zájem státní zájmem státním.

Dlouhý: Když bohužel pro bohaté nebyl. Ti unikli.

Široký: Protože mi jeden zloděj utekl, mám druhého pustit? Ba víc: navádět ho ke krádeži?

Bystrozraký: Ironií osudu uteče ze zlodějí vždy jen ten veliký. Malého chytanou. To je stereotypní sociální zlo.

Dlouhý: Přes to má Široký pravdu. Neboť zlo není v tom, že ten malý je chycen, ale že není chycen ten veliký. Že není chycen každý.

Široký: A je to blud hodný politování, myslet ve jménu humanity: eh, co, nechme běžet i malého. Humanita, už jsem řekl, není neodporovat zlu. Nýbrž podporovat dobro.

Dlouhý: V tom daňovém případě máte naši starou psychologii nevolnickou: nejpoctivější sedlák si nedělal svědomí krást z panského.

Bystrozraký: A později z obecního.

Široký: A později ze státního. Oposiční výchova

proti Rakousku podporovala v bezmocných a nesvobodných lidech i tohle. A nějak také tu vlačnost pohodlného odpouštění. Znáte „Strakonického dudáka“? Vzpomeňte si na Vocílku či jak se jmenuje, na toho darebáka, co u té turecké Zuliky Švandu hanebně nechal v režii, co vůbec ten malér takřka zavinil. Zachoval se zrádně, je v každém ohledě darebák. Švanda mu přísahá pomstu, a když se zase potkají, skočí po něm jako drak. Ale jedva že Vocílka vykoktal nějakou tu sebechatrnější výmluvu, už je po drakovi. Švandu hněv unaví, mávne rukou, Vocílkovi odpustí, hned zas je s ním jedna ruka. Tohle mě na Švandovi vždycky nejvíce dožíralo. Je to hotový obraz naší mravní letory, ale zdá se mi, že bezděčný. Bez kritického odstupu. To není láska k bližnímu, to není vyšší dobrota. To je vlačnost a měkkohubost. Ne humanita, sentimentalita. Srovnajte to Jiráskovo tábořské odpuštění s tímhle.

Dlouhý: Správně. Myslím, Bystrozraký, že vaše obvinění z mravní lhostejnosti je doloženo.

Bystrozraký: A že jsme našli, kde humanita začíná být lžihumanitou; kde je křivě obviňována z neřesti své nevládní sestry.

Široký: Vystihl jste to. Běželo nám zde o to, očistit humanitu od strusek, jež na ni nalípalá naše měkkost.

Dlouhý: Říkáte „měkkost“. Cítím v tomto slově laskavý přízvuk, a my přece nejsme národ příliš laskavý. Naopak, jsme někdy až do surovosti tvrdí.

Bystrozraký: Ale jen k svým nejlepšímu lidem.

Široký: Svatá pravda!

Dlouhý: Jenže teď bych přece jen rád přišel od té humanity k tomu Napoleonovi —

Bystrozraký: Od toho pacifismu k tomu Žižkovi —

Široký: Od té demokracie k tomu Brambloví. Nic jednoduššího: co učiní demokrat, hrozí-li obci požár? Včas pořídí stříkačky, vycvičí hasiče, dá jim přílby, sekery, provazy, žebříky, zkrátka výzbroj. A když hoří, jdou hasit. Co učiní pacifista, když přijde povodeň? Staví hráze, připraví lodi, případně dynamitem vodě trhá odtok. Co učiní humanitář, přijde-li morová rána? Organisuje profylaxi, asepsi, izolaci a tak dále. Je dvojí hrdinství: jedno uvrhne lidi v nebezpečí, druhé je z něho zachraňuje. V praxi budou k nerozeznání smíšena. Takhle právě vidím Napoleona humanity, Žižku pacifismu, Brambla demokracie. Prakticky a pro nás Čechoslováky: my přece nikdy žádnou válku nezačneme. Přijde-li, přijde proti naší vůli, mimo naši moc, jako živelní pohroma, jako mor, povodeň či požár, a dlužno s ní jednat jako se živelní pohromou. Že tuto živelní pohromu budou působit místo oné části přírody, jež se zve bakterie, voda, oheň, příslušníci oné části přírody, která se zve člověk, bude sice o to smutnější, ale nemůže změnit zhola nic na tom, že se takové živelní pohromě musíme bránit, že musíme své a sebe zachraňovat, proti útočnému hrdinství zkázy postavit obranné hrdinství spásy! Žádná idea, žádná skutečnost nám nebrání být pacifisty, humanitáři, demokraty. Naopak, všechny nás do toho přímo nutí. Ale demokrat nemíní vyhořet, bude hasit i stříkačkami ze Škodovky, pacifista nechce být utopen, ergo staví hráze dobře armované a čluny, jež jakožto tanky poplují na tu potopu. Humanitář pak, jenž injekcemi docela nehumánně vraždí morové bakterie, s povzdechem svou injekci tentokrát nabije olovem do kulometů. Když to jinak nejde, tak tedy to nejde jinak. Potkám-li medvěda, mám se nechat sežrat? Musím citovat největšího našeho humanitáře! V „Hovorech“ Masaryk Čapko-

vi někde vypravuje, jak mu na Slovensku ukazovali medvědí stopy. A Masaryk — všimněte si té nádherné stručnosti: „Když medvěd, tož na něho!“ Pánové, pro Boha vás prosím, co ještě chcete víc? Jakou mi potřebujeme hledat učenou theorii, abychom smířili svou mírumilovnost se svou obranou? Jen politické hejble z toho mohou dělat otázku. Naše povinnost je lehká: jde nám o krk. Nic víc, nic míň. Naše heslo nám dal už starý Rieger: „Nedejme se!“ Toť vše. Ať mi to zbůhdarma nekomplikuji ti, kdo byli náramně bojovní k odzbrojenému Německu a teď by nejraději Německu ozbrojenému —. My to přec máme tak jednoduché: jenom svobodu. Jenom nejprostší samozřejmé základy lidskosti. Není vůbec nic, čím by obrana mohla jakkoli zatížit naše svědomí. Žádný mythický fantom. Žádné abstraktní spasitelství. Holá existence. Vlast v nejprostší samozřejmosti, doslova, jak Bůh ji stvořil. Ale proto nikdo ještě mi nenamluví, že je válka krásná, že je přirozená, že je dynamické právo vyvolených národů a plemen, a podobné rouhání. Ne, válka je hrůzná a nesmyslné neštěstí, jehož nás chraňte všechny dobré moci života. Jenže vybírá si člověk svůj osud? Může poroučet moru, povodni či požáru? I jemu dlužno čelit, přijde-li.

Dlouhý: A do jisté míry možno mu i poroučet.

Široký: Prosím, poroučejte. Jsem ochoten hrdinsky umírat, případně nehrdinsky, každý, jak umí — ochoten zkrátka, musí-li to být. Ale raději bych byl živ.

Bystrozraký: My všichni. Snad se to podaří. Snad pomůže duch.

Dlouhý: Ano, doufejme.

věda a práce

Verus:

Revoluce ve fotografii

Tomu, kdo se jen trochu zabývá fotografií, je jasno, že toto stoleté umění prožilo ve dvou desetiletích po válce velikou revoluci. A protože se fotografií do určité míry zabývá každý z nás, prožili jsme toto vývojové revoluční dění všichni.

Tobte mladé stoleté umění je plné neuvěřitelného cynismu. Všichni v něm prožíváme skoro každého půl roku některý z oněch nesčetných velkých i malých vynálezů. Všichni jsme strhováni proudem tohoto prudkého úspěšného technického vývoje. Ve fotografii to bje zvláště do očí. To je rozdíl od jiných a populárních oborů, na příklad od techniky rozhlasu, v níž došlo také k nesmírným pokrokům, kde však tento vývoj k novějšímu a lepšímu zůstává skryt pro laika v lakovaných skříňkách, takže na povrchu není nikdy nijak nápadně viditelný. Ve fotografii však máme všichni příležitost prožívati spolu s technickým vývojem onen nový druh lidského opojení, který první popsal romanopisec Alfred Döblin, jenž vylíčil, jak pro moderního člověka tyto nové technické objevy se stávají sférou nových zážitků.

Skoro každý z nás je s to posouditi, jak daleko má dnešní fotografie po všech těch úžasných zdokonaleních ještě k dokonalosti. I laik může technickému vývoji fotografie určití velmi jasně cíl, jehož je třeba dosáhnouti, i laik se může těšiti z toho, jak se technika k tomuto cíli rok od roku blíží. Sotva kdo vám odpoví jasně na otázku, kdy by pokládal rozhlasovou reprodukci za dokonalou. Každý, kdo jen jednou měl v ruce fotografický aparát, ví však jasně, že vývoj fotografie musí směřovati tam, aby technicky mohla zachytiti i všechny nejprchavější zjevy, jež dovede zachytiti lidské oko. Musí se to státi za jakéhokoli sebe-

slabšího osvětlení a v nejkratším zlomku vteřiny. A konečně snímek musí přirozeně míti všechny barvy.

Všechny velké dnešní diskuse o tom, bude-li barevná fotografie ku prospěchu jejímu uměleckému vývoji, budou člověku za čtvrt století něčím nepochopitelným. Názor, že fotografie musí býti technickým prostředkem, který má možnost naprosto realisticky reprodukovati obraz skutečnosti, vede vývoj fotografie jako k jedinému cíli k naprosto dokonalé fotografii barevné.

Barvy.

Prožíváme dnes nejvášnivější zápas na poli barevné fotografie. Cílem je dosáhnouti takové techniky barevné fotografie, aby bylo možno stejně levně a stejně prostě kopírovati a zvětšovati z barevného negativu barevné snímky stejným způsobem, jako dnes má každý možnost kopírovati nebo zvětšovati snímky černobílé.

Barevné fotografování tohoto druhu je dnes ještě příliš drahé. Existují již způsoby, které umožňují pořizování barevných kopií, jako na příklad postup Duxochrom, při němž se negativ kopíruje na celuloidové folie, obarvené a citlivé na účinky světla, z nichž se pak citlivá vrstva stáhnutím přenesne na papír. Tím je zdokonalen dřívější postup, jímž se barevné snímky musily přenášeti na desky, které se barvily, a z nichž se pak v barvách tisklo. Tento nový proces je však ještě tak drahý, že pořízení jediného barevného portretu přijde u nás na 1.000 korun.

O mnoho dále je fotografická technika tam, kde pořizuje barevné diapositivy, které je možno promítati. Tímto způsobem nezískáváme sice trvalých barevných a přenosných obrázků, nýbrž v náhradu alespoň obrázky v přírodních barvách, promítnutých na stěnu. Tyto diapositivy se zhotovují postupem aditivním (při němž se barevné vrstvy jakoby přičítají jedna k druhé). Při tomto postupu se pořídí tři negativy, z nichž jeden zachytí všechny paprsky modré, druhý paprsky červené a třetí paprsky zelené. Kdybychom tyto tři negativy, z nichž jeden je zbarven modře, druhý červeně a třetí zeleně, současně promítli na jednu plochu, obdržíme obraz v přibližně přirozených barvách, neboť sečtením jednotlivých základních barev vznikly přibližně všechny barevné odstíny skutečnosti. Tohoto aditivního procesu, který zejména hrál důležitou úlohu ve vývoji barevného filmu, užívalo se analogicky i v barevné fotografii.

Nevýhodou dnešní techniky barevné fotografie je, že je třeba stále ještě pracovati pokud možno bez clony, aby nedošlo k ztrátám světelnosti: filtry pohlcují tak veliké množství světla, že je možno fotografovati v barvách jen za nejpříznivějšího osvětlení.

Technický zázrak.

Vývoj barevné fotografie vedl i po jiné stránce k technickému zdokonalení. Dospělo se k tomu, že dřívější citlivá vrstva na deskách nebo na filmech, jež byla jediná a jednoduchá, byla nahrazena několika vrstvami nad sebou. Amatér, který dnes levně nakupuje do svého přístroje svítek filmů, nemá tušení o tom, kolik mikroskopicky jemných vrstev citlivé hmoty je nad sebou na průhlednou celulosu nanášeno, a nemá tušení o tom, jak složité techniky bylo k tomu zapotřebí, aby se tak mohlo státi.

Vkládá tento technický zázrak do své kamery bez patřičných projevů úcty, a neví, jaké problémy bylo třeba vyřídit, než se podařilo nalíti na film jednu vrstvu emulze, tenkou jako zlomek milimetru, rychle ji zchladiti a hned na ni nalíti vrstvu další a další. Tyto vrstvy jsou různé citlivé: nejvrchnější vrstva je nejcitlivější, čím blíže k celuloze, tím jsou vrstvy méně citlivé. Tímto odstupňováním různě citlivých vrstev se dosáhne dnes toho, že i sebepozornější a sebeledabylejší amatér může dosáhnouti dokonalých snímků. Přexponování nebo naprosté podexponování snímků se vylučuje tím, že snímek v nejvyšší citlivé vrstvě příliš osvětlený se vyrovnává správnou expozicí na vrstvách spodnějších. **Expoziciční pružnost**

dnešních fotografických materiálů nebyla ovšem vynalezena z pouhé pozornosti k nepozorným amatérům, nýbrž hlavně proto, že tento druh materiálu skýtá obrovské výhody snímkům filmovým. Bylo však dosaženo toho, že každému z nás, kdo má vrozenou nechuť k expozičním tabulkám nebo k přístrojům měřicím dobu osvětlení, je možno udělati dobrý snímek i při přesvětlení v poměru 50:1 nebo dokonce 300:1.

Tyto materiály nám také umožňují fotografovati objekty, vykazující veliké světelné kontrasty, aniž při tom došlo k přexponování míst příliš zářících a k podexponování míst příliš temných. Nanášení několika citlivých vrstev na sebe umožňuje také nanést na film šedou vrstvu, jež zabrání zpětnému odrazu světelných paprsků, takže se na dnešních fotografiích netvoří již ony „svatozáře“, jež dříve obklopovaly každý svítící bod na obraze.

Použití několika citlivých vrstev nad sebou, jež představuje největší revoluci v moderních fotografických materiálech, bylo duchaplným způsobem postaveno do služeb barevné fotografie. Byl vynalezen filmový materiál Kodachrome. Tento film, stejně silný jako normální svitkový film, má pět vrstev emulze nad sebou. Z těchto vrstev je jedna citlivou pouze pro paprsky červené, jiná pouze pro paprsky žlutozelené, další pouze pro paprsky modré. Zbývající dvě vrstvy jsou filtry.

Na tomto filmu, citlivém pro barvy, je vrstva, jež zachytí barvu modrou navrchu, po ní přijde vrstva citlivá pro barvu zelenou a dole je vrstva citlivá pro barvu červenou. Všechny tyto vrstvy mají přibližně stejnou citlivost. Způsob, jak se obraz na těchto třech vrstvách vyvolává, patří k nejfantastičtějším objevům moderní techniky. Bylo objeveno, že je možno prováděti v každé z těchto jednotlivých vrstev separátně určitý chemický proces, aniž tím byly současně zasaženy i vrstvy sousední. Po tomto složitém vyvolávacím procesu, který dosud může prováděti továrna sama, zbudou na průhledné celulóse nad sebou tři přesně se kryjící barevné obrázky, jeden modrý, jeden žlutozelený a jeden červený. Promítneme-li tento film pomocí bílého světla, je provedena tak zvaná subtraktivní syntéza. Výsledkem je, že vidíme na stěně obraz v přirozených barvách.

Tento proces má své obrovské výhody a povede patrně k tomu, že stejnou cestou, pomocí na sebe nanesených citlivých vrstev, se dospěje i k vynálezu fotografických papírů, citlivých pro jednotlivé barvy. Ke snímku není třeba žádných filtrů a nedochází k žádným ztrátám na světelnosti. Potřebná expozice je jen nepatrně delší než expozice snímků černobílých. Jsme tedy po této cestě již hodně blízko cíle.

Fotografujeme ve tmě.

Jiným revolučním polem moderní fotografie je fotografování pomocí infračervených paprsků. Využilo se tu objevu barevných látek, citlivých pro vlny určité délky. Paprsky, ležící dále než barva červená, a tedy v neviditelné části spektra, byly zachyceny fotograficky už před čtvrt stoletím: podařilo se to roku 1911 americkému astronomovi Woodovi. Teprve nyní však se podařilo potřebné sensibilizátory zhotoviti tak levně, aby emulze, citlivé na infračervené paprsky, se mohly zhotoviti továrním způsobem. Dnes máte možnost, koupíte-li si jediný potřebný filtr, pořídit si za nepatrně větší obnos, než platíte za materiál obyčejný, materiál citlivý pro paprsky infračervené a svým přístrojem bez jakýchkoli obtíží využití fantastických možností tohoto objevu.

Infračervené paprsky mají některé zvláštní vlastnosti. Paprsky delší, na příklad červené a zejména infračervené, procházejí snáze překážkami, jako je na příklad mlha nebo kouř. Každý se o tom může přesvědčiti, kdo viděl již jitřní nebo večerní červánky: tento zjev není nic jiného než příklad, že dlouhovlnné paprsky procházejí snáze hustými vrstvami páry. Jiným příkladem je červená barva vycházejícího nebo zapadajícího měsíce. Paprsky

infračervené mají ještě větší sílu: proniknou bez jakékoli námahy i takovou mlhou, která se lidskému oku zdá úplně neprůhlednou. Fotografujeme-li tedy na materiál citlivý pro tyto infračervené paprsky, zachytíme na filmu nebo na desce snímky krajin úplně ztracených v mlze nebo snímků předmětů, kterých okem vůbec jsmo neviděli. Těchto kouzelných vlastností bylo využito zejména v letectví.

Filmová vrstva, citlivá pro infračervené paprsky, má vůči barvám docela jinou citlivost, než emulze normální. Snímky, fotografované na podobnou emulsi, vypadají nezvykle, krajiny mají měsíční ráz, stromové vypadá bělavé, nebo úplně černé, stíny jasně svítí. Fotografovaný černoč je bílý, bruneta stala se světlovlasou.

Ve vědecké praxi mají infračervené snímky nesmírnou důležitost pro letectví, pro strategii a pro astronomii. Hvězdáři mohou pomocí těchto paprsků fotografovati vzdálené mlhoviny vesmíru a zachytiti útvary, které na normální desce zůstaly neviditelné.

S infračervenou fotografií bylo učiněno mnoho sensačních pokusů. Bylo na příklad fotografováno z Francie anglické pobřeží s množstvím nejmenších podrobností, ač pouhým okem toto pobřeží z Francie nebylo vůbec viditelné. Infračervenou fotografií byly kontrolovány spirittické seance. Osoby v naprosto malé místnosti byly totiž ozářeny reflektorem, zastřeným tmavým filtrem, jímž mohly proniknouti jen neviditelné dlouhovlnné paprsky. Všechny osoby, aniž o tom měly tušení, mohly pak být v naprosté tmě fotografovány.

Filmy, jejichž vrstvy jsou citlivé pro infračervené paprsky, vyžadují při delším transportu zvláštní opatrnosti a musí býti zasilány ve zvláštním balení, obklopeném suchým ledem. Tyto filmy a desky se totiž při normální teplotuře kazí již po několika dnech. Mají-li vydržeti několik týdnů, je třeba uložit je v teplotě na bodu mrazu. Několik měsíců vydrží pouze v mrazu osmdesát stupňů pod nulou.

Elektrické oči.

Kde jsou doby složitých expozičních tabulek, kdy bylo třeba různých výpočtů posouvání pruhů potíštěných číslíci, otáčení papírových kotoučů, nebo jiných magických úkonů, chtěl-li fotografující člověk přesně zjistiti, jak dlouho je třeba vystaviti účinku světla za toho a toho dne, toho a toho počasí, při tom a tom aparátu vrstvu tak a tak citlivou!

Před několika lety vznikl elektrický měřič expozice, jež svou přesností předstihl všechny ony dřívější metody. Je opatřen dnes už levnými fotocelami, v nichž vznikne elektrický proud, vystavíme-li je účinkům světla. Citlivé měřítko zaznamená pak na stupnici intenzitu světelného proudu, jemuž jsme přístroj vystavili.

Přesné zjišťování expoziční doby nabylo významu zejména rozšířením techniky malých obrázků, při nichž ostrost snímku je zvláště důležitá. Přesná expozice má zde ten význam, aby negativ mohl býti jen krátce vyvoláván, poněvadž dlouhé vyvolávání zvyšuje velikost zrna.

V barevné fotografii mají přesní měřiče expoziční doby zejména velký význam. U barevných filmů je totiž nezbytno exponovati naprosto přesně, poněvadž při chybné expozici je tento film úplně zkažen. Dochází také ke změnám barevných odstínů.

Elektrickými měřiči expozice byl získán pomocný prostředek relativně dokonalý. Jeho jedinou chybou je, že udává pouze průměrné světelné množství paprsků vycházejících z fotografovaného předmětu, nezachytí však jak daleká je stupnice mezi jeho nejvyšší světlostí a nejtmašími stíny.

Stále menší snímky.

Ještě před mnoha lety se těšil fotografický snímek tím většímu respektu, čím větším přístrojem byl zhotoven. Dnes je tomu naopak: ideálem jsou přístroje a snímky čím dále tím menší a dokonalejší. S výjimkou profesionální

fotografie, jež ovšem tvoří jen mizivou menšinu všeho fotografování a jež vývoji fotografie prospěla jen pramálo, zvítězil malý filmový snímek nad velkou deskovou fotografií dnes úplně. Jen v některých speciálních oborech, jako na příklad při fotografování architektury, uplaňují se lépe snímky na deskách velkého formátu, jak ukázal sám jeden z nejznámějších evropských specialistů pro Leicu dr. Paul Wolff.

Ve všech ostatních oborech nastoupil dnes malý formát. Nápadné je to zejména ve fotografii portrétní. Možnost pořídit od fotografované osoby rychle za sebou padesát různých snímků a vyloučiti tím z nich dříve obvyklou ztrnulost a nepřírozenost portrétu, levnost filmového materiálu a konečně neomezená pohyblivost těchto malých přístrojů, to všechno jsou výhody, které bohatě nahrazují všechny nedostatky malého formátu. Používání panchromatického materiálu, jež reprodukuje barvy ve správných odstínech bílé, černé a šedé, učinilo dříve běžné retušování skoro zbytečným. Kromě toho je možno od malých filmových negativů si pořídit zvětšené duplikáty na deskách, které se pak dají libovolně retušovati. Potřebný materiál byl k tomu již vydán, je jím na příklad „Agfa—Direkt—Duplikatfilm“.

Kdybychom chtěli přehlédnout všechno to, v čem nová fotografie byla zrevolucionisována, musili bychom se zmíniti ještě o polarisačních filtrech a řadě jiných objevů, které však pro laika nemají toho významu. Pro něho je rozhodným to, že může pracovati s negativy co nejmenšího formátu, z nichž se dají zvětšovati snímky do skoro neobmezených formátů, že těmito drobnými přístroji může fotografovať už skoro za všech světelných podmínek, že, je-li náročnější, může si v každém obchodě již zakoupiti pro tyto malé přístroje barevný film, že fotografování pomocí infračervených paprsků je věcí každému dnes přístupnou, že za pomoci praktických měřicích přístrojů může pořizovati snímky levné i dokonalé. Každý laboratorní objev, který v jiném oboru zůstává dlouhá léta jen věcí odborných zasvěcenců, je ve fotografii v nejkratší době každému přístupný.

Tak se stávají všechny ty miliony laiků, které dnes fotografuji, spolupracovníky na vývoji této úžasné a moderní reprodukční techniky, jež jedině s ohledem na tyto miliony odběratelů může s takovou bezpečností a s takovou rychlostí směřovati ke svému cíli, jímž je možnost zachytiti dokonalý a věrný obraz barevné skutečnosti.

feuilleton

Baron Prášil v Autarkistanu

Baron Prášil znovu naplnil si sklínku a pokračoval ve vyprávění:

„Trvalo ovšem několik neděl, milí přátelé, než jsem našel kapitána, který byl ochotný odvézt mne k cíli, k ostrovu Autarkistanu. Již dávno mne tento ostrov docela neobyčejně lákal, ale dosud jsem neměl příležitost navštívit jej. Leží uprostřed velkého oceánu a vůbec není těžko přístupný. Příčina, proč dosud tak málo cestujících vystoupilo na jeho břehy, spočívá v tom, že každá cizí loď, blížící se jeho přístavům, je okamžitě napadena. Ještě za života minulé generace byl Autarkistan vedoucí světovou obchodní mocí. Panoval tam nepřetržitě nesmírný blahobyt. Autarkistanské zboží a lodě jezdily po celém světě a nejlepší výrobky všech zemí našly v Autarkistanu trh, který je stačil přijmout. Pak přišla světová válka, která uvedla ve zmatek starý systém mezinárodního obchodu. V Autarkistanu se vyvinulo nacionalistické hnutí s heslem, které hlásalo: Autarkistan Autarkistanům! Heslo se rychle ujalo a dostalo se k moci. Postavilo na hlavu

celou dosavadní politiku země. Dovoz cizího zboží byl zakázán pod trestem smrti. Od toho dne žil Autarkistan výlučně ze svých vlastních pomocných zdrojů. Tolik poznamenávám úvodem, milí přátelé — a teď vám chci vyprávovat, co jsem v této podivné zemi zažil:

Plavba probíhala bez jakékoli nehody, než jsme spatřili pobřeží Autarkistanu. Uviděli jsme je čtvrtý den plavby. Slunce právě vycházelo a vrhalo první paprsky na ohromnou hradbu, obklopující celý ostrov. Nebyly to však hradby, které nejméně upoutaly můj zrak. Nejsilnější na mne působily nesčetné tovární komíny, které byly vyšší než hradby a zvedaly se k nebesům. Na všech byl nápis z ohromných písmen: „Kupuj autarkistanské zboží.“ Nemohl jsem bohužel zpozorovat víc podrobností, protože se u naší lodi objevil kontrolní člun a zjišťoval, co vlastně v Autarkistanu pohledáváme. Teprve po dlouhých a spleťtých vyjednáváních dostal jsem výjimečné povolení vystoupit na břeh. Ovšem, jen s tou výhradou, že zůstanu pouze jediný den, a s podmínkou, že se budu přesně řídit mravy a zákony země. Měl jsem tajnou naději, že později bude dovolení prodlouženo a opustil jsem loď, rozehvělý a nedočkavý.

Naše loďka rychle projela přístavem, který byl zřejmě pouhým kotvištěm a shromaždištěm veslařských člunů. Mimo tyto čluny nebylo v přístavu vůbec známky života. Uprostřed čněl obrovský pomník. Představoval ohromný kulatý obraz, velmi podobný našemu typu staromódního finančního makléře. Moji průvodci byli úžasně zaraženi, že jsem se před obrazem nepoklonil, a vysvětlili mi, že je to svatý Bankruptus, ochránce ostrova. Dodali, že je to bůh haussy a že se náboženství Autarkistanů k němu upíná. Nejsvětější zákony tohoto náboženství prikazují, aby byly ceny vyhnány co nejvíce a ideálním cílem je taková výše cen, že je už nikdo nemůže zaplatit. Naproti tomu mají se mzdy udržovat na stupni co možná nejnižším. To je prý nejlepší cesta k uskutečnění hospodářských zájmů země. Nahromadí-li se v důsledku vysokých cen velké zásoby zboží, obětují se svatému Bankruptovi. Buď se u jeho nohou spalují, nebo se nahází do moře před jeho pomníkem. Aby se pak přístav tímto způsobem neproměnil časem v pevnou zemi, zařídili účinný bagrovací systém, dopravující daleko do moře zboží, které denně obětují. Země je hrda, že je s to denně obětovat svému božstvu tisíce tun zboží.

Už na lodi mne zarazil podivný vzhled autarkistických úředníků. Ačkoli byla velká zima, nosili šaty z papíru a byli na kost vyhublí. Ale jak teprve vzrostl můj údiv, když jsem na břehu zpozoroval, že všichni obyvatelé jsou oblečeni do papírových šatů. Autarkistan nemá pro textilní výrobky žádnou jinou surovinu než bavlnu, ale v důsledku zvláštního objevu z r. 1933 nepoužívá se bavlny pro výrobu šatů, nýbrž k stavbě cest. Vysvětlovali mi, že silná vrstva bavlny nachází se pod všemi silnicemi v hloubce dvou stop pod povrchem, protože silnice jsou potom trvanlivější. Zdálo se mi, že to je šílenství. Ale slíbil jsem, že se podřídím mravům země a proto jsem mlčel. Ať je to jakkoli, ceny bavlny stouply tak nedostatečně vysoko, že jen několik nejbohatších obyvatel si mohlo dovolit nosit šaty z bavlny.

Hned potom vzbudil mou pozornost náramný hluk a řev. Když nejpřívětivější úředník zpozoroval můj údiv, vysvětlil mi, že právě ženou na porážku denní dávku dobytka, aby ji semleli v klovatinu. Prohlásil, že každý měsíc zpracují v klovatinu nejméně padesát tisíc kusů zdravého dobytka, zčásti i telata.

„Ale co proboha děláte s takovým množstvím klovatiny?“ tázal jsem se.

„Jaká pošetilá otázka! Cožpak nevíte, že se kolem ostrova táhne široký pás klovatiny, dlouhý asi jednu míli. Jím zabrahujeme, aby se cizinec nepřiblížil hradbám a nepřešel je?“

Brzy jsem poznal, že v této podivné obranné soustavě je ponecháno pouze několik metrů průjezdu a že jsme se dostali jen takovou cestou dovnitř. Pokusí-li se cizinec

dopisy

Pomáhá vláda automobilismu?

I.

Vážený pane redaktore,

v dopise, který jsem Vám poslal a který byl v Přítomnosti z 28. m. m. otištěn, uvedl jsem tabulku o stáří čs. vozů. Bohužel při technické úpravě sazeč přehodil titulky nad ciframi udávajícími počet prodaných vozů v posledních 7 letech a nad ciframi odhadujícími počet vozů přestárých. Korektoři to přehlédli a tak vyšla tabulka, poopravená sazečským šotkem. Pravda, nikdo nemusí být zrovna konkurentem zázračného počtáře Ivanka, aby na prvý pohled poznal, že třeba 77.853 není 47% ze 136.438, a dr. Stádník, který v úvodu své polemiky se zmiňuje o „Českém Slově“, mohl si povšimnout citovaných cifer v tomto listě, kde je sazečský šotek nepřeházel. Ale neudělal to a spokojil se konstatováním, že používám falešných čísel.

Tato čísla jsou však celkem v jádře polemiky vedlejší, hlavním zůstává poznání, že úředník z předsednictva ministerské rady, přesněji řečeno z jejího hospodářského odboru, ujal se tak horlivě nejen vlády, ale i k a r t e l ů. Zdůraznili jsme několikrát, že to byl jen stát, který přinesl finanční oběti akci směřující k podpoře motorismu a dnes bohužel v závěru polemiky můžeme jen dodat, že to, co poskytl stát, bylo na druhé straně motorismu vzato zase zdražením provozu. Rozhodne-li konsilium lékařů nad ložem chorého, že pacientovi budou dány injekce, které ho udrží déle při životě, není to nic jiného, než prodloužení umírání. U nás byla motorismu dána také taková injekce, kterou dost draze zaplatil stát a teprve budoucí měsíce ukáží, zda návrat hospodářské konjunktury je dost silný, aby pomohl motorismu účinněji, než dobrý úmysl a injekce vlády. Doufám, že brzy se situace vyjasní tak, abych Vám mohl napsat, p r o č byl tak zdůrazňován dobrý stav našeho motorismu. Zatím Vám, vážený pane redaktore, děkuji za pozornost, kterou věnujete důležité otázce motorisace státu, a končím žádostí, abyste se přimluvil u korektorů a v sazárně, aby věnovali Přítomnosti větší pozornost.

Uctivě Vás

Jan Hrubý.

II.

Vážená redakce!

K diskusi, již p. dr. Stádník ukončil v 18. čísle Přítomnosti snad trochu předčasně, dovolujeme si upozornit, že v kruzích motoristických, které mají jisté právo hlasu v těchto otázkách (neboť se objevují v jejich výdajích), převládá souhlas s vývody p. Hrubého. Co jsou jim platny úspory získané zásluhou vládní, když si je vybere jiná složka, v tomto případě náklad na provozní hmoty.

Průměrný automobilista ujede na voze 20.000 km ročně a při tom spotřebuje po 10 l na 100 km benzinové směsi 2000 litrů. Při zdražení benzínu o 30—35 haléřů na jeden litr vypočteme, že nyní platí směs o 600—700 Kč ročně draže, čili dar věnovaný nám vládou se tím znehodnotil.

Ostatní ústupky jsou tak minimální, že stačí k jejich paralysování zdražení pneumatik, kulíčkových ložisek a jiných součástek pro opravy vozidel. Z toho vyplývá, že kalkulace není příčinou nepatrného zvýšení odbytu motorových vozidel, když provoz se skutečně nezlevnil.

V diskusi bylo opomenuto vzít v úvahu celkový lepší stav obecný a tomu se tento přírůstek dá nejsnadněji přičísti. Srovnáme-li křivku stoupající konjunktury v r. 1936, shledáme, že nápadně stoupla od srpna 1936 a tento vzestup po malém poklesu v lednu 1937 trvá. Vezmeme-li za 100% stav z r. 1929, najdeme, že v r. 1933 byla asi na 60%, pak pomalu se zdvihala a udržovala se až do poloviny r. 1936 ve výši 75%, načež v srpnu

přelézt hradby na jiném místě, zůstane vězet v klovatině a bídně zahyne, jako moucha v mucholapce. Je sice pravda, že ještě nikdo nebyl chycen od chvíle, kdy vznikl autarkistický stát, ale obrana říše považuje se za tak důležitou, že poddaní rádi obětují měsíčně padesát tisíc kusů dobytka.

Došli jsme na pláž. Doma se mi nikdy nepodařilo spatřit nějakou minci Autarkistanů, protože Autarkistan nepěstuje zahraniční obchod. Šel jsem proto do hlavní banky, abych proměnil několik bankovek.

„Copak to máte za obrázky?“ vyptával se pokladník.

„To nejsou žádné obrázky,“ odpověděl jsem, „nýbrž bankovky, platné bankovky se stoprocentním zlatým krytím.“ Moje vysvětlení mu však vůbec nic neřikalo. V Autarkistanu nepotřebují peníze, jaké známe z dějin dávno zašlých věků. Vyměňují si zboží navzájem. Úředník mi poradil, abych nabídl prsten nebo hodinky, chci-li něco koupit. Ale současně mne přátelsky varoval, abych si dal dobrý pozor před policií, kdyby mne totiž přistihla, mohl bych být odsouzen k smrti pro dovoz cizího zboží. Poděkoval jsem mu a odešel jsem.

Když jsem vyšel z banky, pocítil jsem lahodnou vůni čerstvě pražené kávy a najednou jsem si uvědomil, že mám strašný hlad. Bylo už jedenáct hodin a ve spěchu, s jakým jsem opouštěl loď, zapomněl jsem snídat. Zeptal jsem se tedy nejbližšího strážníka, kde bych tady dostal nejlepší kávu.

„Vy chcete pít kávu?“ opakoval ustavičně a díval se na mne jako na šilence. „Káva přece není k pití! Je to nejlepší krmivo pro vepře, ale může se jí samozřejmě použít i k topení. Ale k pití? Kdepak! Aspoň ne v Autarkistanu. Vždyť káva přece není tekutina!“

Poznal jsem, že by nemělo smyslu pít se s ním a proto jsem se pouze zeptal, odkud přichází vůně kávy. Ukázal na ohromné komíny, které jsem už předtím zpozoroval, a řekl, že vůně proudí z továren autarkistanského zušlechťovacího průmyslu. Ten prý hledá stále nové možnosti, jak použít produktů země. Teď se káva spaluje, aby se vytápěly obrovské skleníky, v nichž se dlouhé měsíce provádějí pokusy s pěstováním tropických rostlin.

To přesahovalo meze mé chápavosti. „Vždyť je to úžasné nákladné,“ poznamenal jsem. „Proč nedovážíte plody tropických rostlin přímo ze země, kde rostou v přírodě, a proč je neplatíte kávou, které tady používáte jen jako topiva? Bylo by to přece mnohem úspornější.“

Chvilí strachem úplně oněměl. Pak rozkázal, abych ho následoval. Na nejbližší policejní stanici jsem se dověděl, že jsem se dopustil rouhačství a zasloužím si trest smrti. Jen proto, že jsem první cizinec, který po tolika letech zase navštívil zemi, dostanu milost. Ale další pobyt na ostrově je vyloučen. Moje loď musí odplout nejpozději za hodinu, jinak se stanu obětí ochranného pásu klovatiny.

Šel jsem tedy do přístavu. Cestou jsem ještě zpozoroval, že před domy stojí lidé, pijí něco z šálků a mezi každým douškem líbají zdi. Domníval jsem se, že to je podivný kult, ale pro jistotu jsem se zeptal chodce, co to znamená. Odpověděl mi, že v důsledku objevu z roku 1933 přidává se cukr k cementu, aby byl cement tvrdší, a proto se používá při stavbě domů mnoho cukru na míchání s cementem. Tím se poptávka po cukru prudce zvýšila a současně se na štěstí vyhnaly ceny cukru do takové výše, že se stal nedostupným chudým lidem. Ti teď olizují zdi, chtějí-li mít trochu sladkosti.

To byl poslední kousek, který jsem spatřil, a byl jsem rád, že mohu opustit ostrov. Šílenství v Autarkistanu mi dráslalo nervy.

Baron Prášil se zhluboka napil a chtěl pokračovat, ale přátelé ho žádali, aby se alespoň trochu držel pravdy, protože ještě nikdy tak neprášil, jako dnes. Baron Prášil se trpce usmál:

„Myslíte si, že vám lhu o Autarkistanu? Připouštím, že někdy jsem vyprávění trochu přibarvil. Ale věrte mi, přátelé, dnes jsem mluvil jenom pravdu a nic než pravdu — ale právě dnes mi nevěříte.“

(„The Economist.“)

minulého roku rychle stoupá na 90% a nad nimi se již drží. Kdybychom si pod ní podkreslili křivku o odbytu vozidel, shledáme, že daleko pokulhává za křivkou konjunktury.

Dále nebyla uvedena ta okolnost, že motorismus bude mít vzestupnou linii jako každé technické zlepšení i při nejnepříznivějších poměrech, i tehdy, bude-li utlačován tak, jak tomu dnes bohužel stále jest.

Proto musíme souhlasit s p. red. Hrubým ve všech jeho vývodech a bojovat dál za splnění slibů v celém jejich rozsahu.

Akční výbor Z-klubu Praha.

Cizincům posloužíme, dovedeme-li posloužit sobě

Vážený pane redaktore,

četl jsem v *Prítomnosti* s velkým zájmem článek p. V. G. „Cizincům posloužíme, dovedeme-li posloužit sobě.“ Je příznačné, že toto poznání — které je vlastně klíčem k řešení celého problému našeho cestovního a cizineckého ruchu — čtu zde po prvé vůbec, ačkoliv cizinecký ruch je téma, na které psal již kdekdokdy.

Dovolte mi, abych k poznatku pana V. G. připojil několik poznámek vlastních. Pracuji v oboru řadu let a moje praktické zkušenosti vedou mne čím dál tím víc k poznání, že jsme ve způsobu řešení úkolů cestovního a cizineckého ruchu na nesprávné cestě. Začínáme od prostředka, místo od začátku. A začátek celého problému je to, nač upozorňuje pan V. G. Potřebujeme naléhavě výchovy a převýchovy těch, v jejichž rukou leží odpovědnost za spokojenost hostů, ať již z domova nebo z ciziny. Teprve v druhé řadě potřebujeme propagandy.

Bylo by v tom naprosté nepochopení celé naší doby, kdybychom se chtěli domnívat, že pro hosty ze zahraničí mají půvab jenom naše velké lázně. Nebylo by to správné už proto, že tyto „světové lázně“, hřešice na svoji předválečnou popularitu, zůstaly prakticky na své předválečné úrovni a nejsou dnes s to, poskytnouti cizinci za rozumný peníz ono pohodlí, které ostatní Evropa, o Americe vůbec nemluvě, svým hostům poskytuje. Ale dnešní lidé chtějí na svých cestách poznati co možná nejvíce, nezůstávají celé týdny na jediném místě, jako to bylo obvyklé před válkou. Dnes, kdy automobil otevřel lidem cestu i do nejzapadlejších krajů, může se stát každý hostinec, byť ležel v sebezapadlejší vsi, jevištěm události, o nichž může se rozepsat celý světový tisk. Jeho majitel může získat sobě, celému kraji a nám všem přátelství lidí, kteří o nás budou ve světě vyprávět nejroztomilejší historky. Může ale také způsobit to, že nepřátelská propaganda bude o nás mluvit jako o lidech nekulturních.

Bylo by chybou, kdybychom si chtěli zatajovat, že je u nás dnes v mnohých směrech hůře než bylo před válkou. Ty tam jsou doby, kdy naše venkovské hospůdky zářily čistotou a pořádkem, kdy jsme se v nich sešli s opravdovou pohostiností. Dnešní lidé ztratili smysl pro pohostinost a co je horší, u nás se nevysvětlitelným způsobem ztratila i čistota, laskavost a ochota. Nikdy se nemluvalo o hygieně a kultuře tolik jako dnes. Vidíte někde praktické výsledky? Pamatuji se na předválečnou čistotu a úpravnost našich venkovských chaloupek, dvorů a náměstí? To všechno se ztratilo, aniž bychom věděli jak a proč.

Ale tím, vším jsme ztratili i základní předpoklady pro stálý

a úspěšný rozvoj našeho cestovního a cizineckého ruchu. K tomu všemu se musíme vrátit, chceme-li stavět dobře a poctivě náš nový, republikánský cestovní a cizinecký ruch. Chápu dobře, že je to nepopulární říkat tyto věci, ale nemělo by smyslu ani ceny, kdybychom se těmto skutečnostem vyhýbali. Tak, jak děláme náš cestovní ruch dnes, děláme vlastně fušerství. Je to příkré, ale dáte mi za pravdu, že je to pravdivé.

Aby bylo jasno: Neobviňuji, jenom konstatuji. Netvrdím také, že se to děje všechno ze zlé vůle. Nedbalost se u nás stala zvykem. Pro politické spory ztratili jsme umění žít.

Stojíme před důležitým úkolem výchovným. Potřebujeme kursů, kde bychom lidi vychovávali k umění být pohostinými, k umění jak zacházet s lidmi. Bude to těžká, skoro bych řekl apoštolská práce, ale teprve na této práci vyrostou spolehlivé základy našich velkých úspěchů v cestovním a cizineckém ruchu. Není to problém na desetiletí. Stačily by, myslím, 2 až 3 roky cílevědomé a poctivé práce výchovné a ždíbek dobré vůle u těch, pro něž bude konána. Dokážeme-li to, pak opravdu přijde chvíle, a bude to pro nás pro všechny velká chvíle, kdy Československo bude světem teprve objeveno. Pak si teprve všichni uvědomíme, co tu máme krás a bohatství, které jsme dosud neviděli a kolem kterého jsme chodili hloupi a slepi. A tím dnem bude náš cestovní a cizinecký ruch najednou aktivní a všechno ostatní už přijde samo, ponechávajíc Československo se stane módou v cestování.

Pane redaktore: „Prítomnost“ dovedla už kolikrát pomoci dobré věci. Ujměte se konečně jednou také tohoto problému. Je to věčný a krásný úkol. Ale vytáhněte jej pro boha konečně z rukou těch, kteří o něm jenom mluví a anketují. Shromážděte kolem sebe lidi, kteří dávají věci práci. Je jich dost a nesměl by mezi nimi chybět jeden: Ing. Bertý Ženatý. J. H.

Rukopisné boje

Vážená redakce,

v 17. č. „Prítomnosti“ posuzuje p. Josef Polák charakter nejnovější kampaně za pravost t. zv. Rukopisů. Je patrně dosti dobře informován o zákulisí boje i o vývoji akce posledních let, která byla podniknuta na obranu těchto domněle pravých staročeských památek. Než zmýlil se dokonale, když uvedl mezi těmi, jejichž jménům „důvěrují stoupenci krajního nacionalismu, vydávající svoji touhu za skutečnost“, i jméno moje. Již z rokyanského gymnasia jsem si přinesl na filosofickou fakultu Karlovy university kritický poměr k RKK, v Praze pak jsem nepomínal navštěvovati schůze Rukopisné společnosti, abych poznal metody odpůrců; někdy koncem ledna 1936 jsem měl v Čsl. rukopisné společnosti přednášku proti pravosti RKK a odsuzoval jsem nevybíravé metody novodobých obránců (viz Zprávy Čsl. společnosti rukopisné z jara 1936!). Žiji zde na Moravě v prostředí, jež s mnohem větší rezervou posuzuje celou poslední kampaň. S povděkem sleduji v „Lidových novinách“ přednáškovou činnost vědeckých pracovníků a znalců sporu, jež byla zahájena v Praze a bohužel samozvanými živly rušena. Je mi líto, že moje jméno bylo, snad neúmyslně, zataženo do věci, jež je pro valnou část inteligence dávno vyřízena.

Snad Vás smím požádati, abyste toto prohlášení otiskli.

V dokonalé úctě

Josef Bartůšek,

profesor reál. gymnasia v Litovli, Morava.

TISÍCE KRÁSNÝCH PŘEDMĚTŮ - TISÍCE KRÁSNÝCH DÁRKŮ! KAREL KELLNER V PRAZE

zřídil na Václavském náměstí č. 25 na nároží paláce pojišťovny Generali, nové vzorné papírnictví, které je svou vnější i vnitřní úpravou, neméně však svým vynikajícím výběrem zboží skvělou pozoruhodností Prahy. Jakostní spolehlivá zlatá pera, jemné dopisní papíry vybraného vkusu a jiné papírnické zboží pro každou potřebu.